

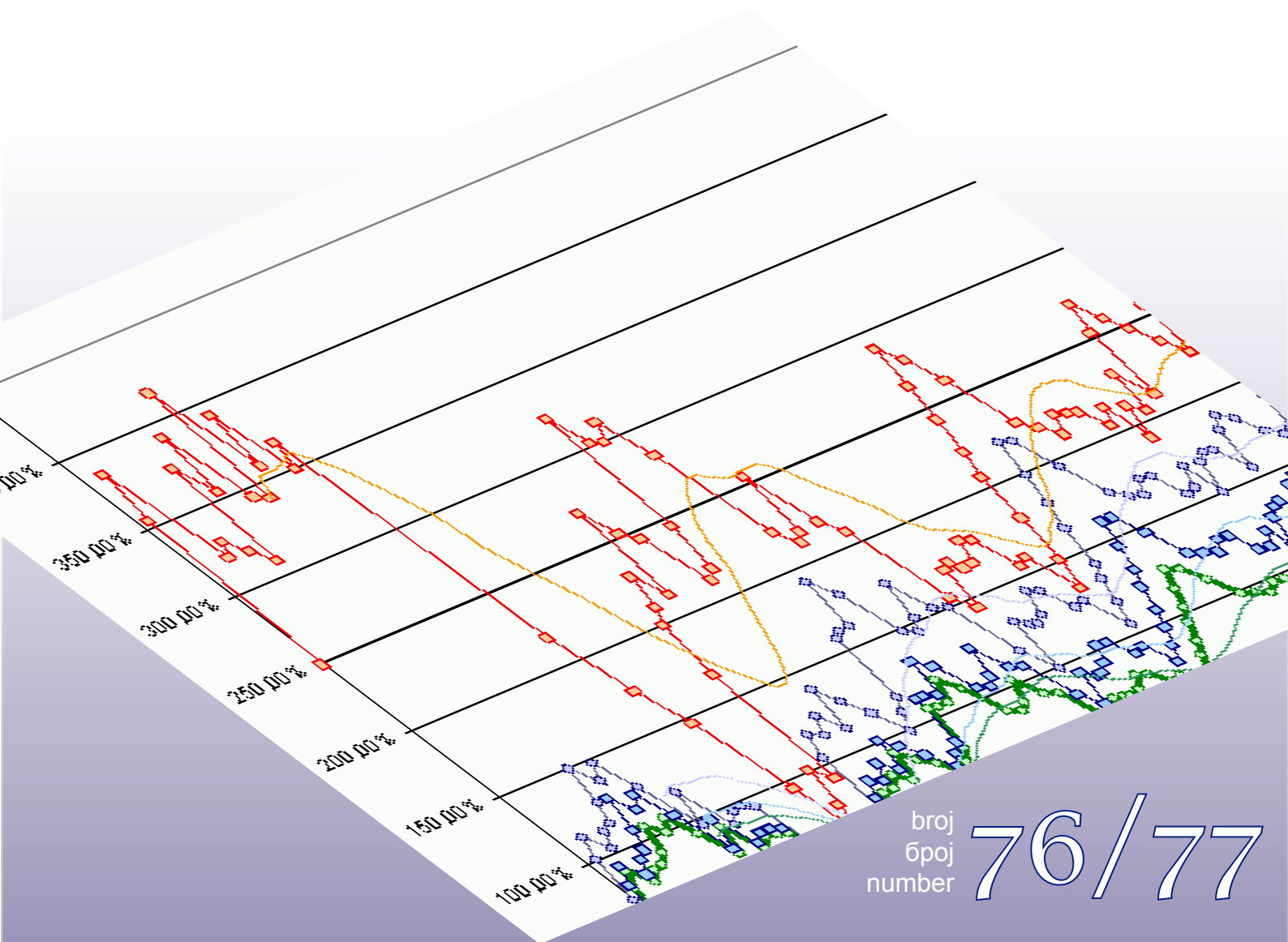
Bosna i Hercegovina
Odjeljenje za makroekonomsku analizu
Upravnog odbora Uprave za indirektno-
neizravno oporezivanje

Босна и Херцеговина
Одјељење за макроекономску анализу
Управног одбора Управе за indirektno-
опорезивање

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Tax Authority

Oma Bilten

broj
број
number

76/77

Novembar/Decembar 2011 • Studeni/Prosinac 2011
Новембар/Децембар 2011 • November/December 2011

Uz dvobroj

Debate oko uvođenja diferenciranih stopa poreza na dodanu vrijednost u BiH sežu još u razdoblje kreiranja Zakona o porezu na dodanu vrijednost (PDV). Inicijative u tom smislu ponovo su se intenzivirale u posljednje vrijeme zbog posljedica globalne ekonomske krize na socijalni položaj građana. Uvođenje diferenciranih stopa PDV-a predstavlja kompleksnu operaciju koja proizvodi širok dijapazon implikacija. Analiza, koja bi bila ograničena samo na fiskalne efekte, odnosno izračun potencijalnih gubitaka prihoda od neizravnih poreza, ne bi u pravom svjetlu ilustrirala sve potencijalne ekonomske i fiskalne efekte promjene politike stopa PDV-a u BiH. Osim fiskalnih implikacija potrebno je sagledati i implikacije politike stopa PDV-a na makroekonomski sustav i realni sektor, s obzirom na njihov težak položaj i slabu konkurentnost na domaćem i svjetskom tržištu. U analizi je nužno sagledati i pravni, IT, operativni i proračunski aspekt priprema za uvođenje diferenciranih stopa, kao i dinamiku izmjene pravne regulative koja uključuje značajan broj institucija na državnom i entitetskom nivou. Imajući u vidu europski put BiH problem uvođenja snižene stope PDV-a je potrebno sagledati i u svjetlu europskog prava i prakse, evolucije politike stopa PDV-a u EU i članicama, pravaca tekućih reformi sustava PDV-a u EU i strateških opredjeljenja EU do 2020.godine. Studija o implikacijama uvođenja diferencirane stope PDV-a u BiH, čiji sažetak dajemo u ovom broju Biltena, je pokazala da je sustav PDV-a u BiH u velikoj mjeri efikasniji nego u drugim zemljama zbog primjene jedinstvene stope. Diferencirane stope u EU su postale „živi pijesak“ – s jedne strane vrlo ih je teško ukinuti zbog uvijek nazočne političke pozadine, a fiskalna konsolidacija, s druge strane, zahtijeva značajan porast standardne stope. Prema analizama Europske komisije više standardne stope nisu značajno doprinijele fiskalnoj konsolidaciji članica, ali su utjecale na širenje sive ekonomije, potvrđujući ispravnost Lafferove krive da u određenom momentu porast poreznih stopa postaje kontraproduktivan ostvarenju većih prihoda. Nadalje, sustav PDV-a u BiH se podudara sa modelom PDV-a kojeg zagovaraju EU, OECD, MMF – modela koji uključuje široku poreznu osnovicu i jedinstvenu umjerenu stopu. Ono što preostaje fiskalnim vlastima u BiH jeste kontinuirano usklađivati postojeći sustav sa pravnim okvirom i najboljom praksom u EU.

dr.sc. Dinka Antić
šef Odjeljenja

Sadržaj:

Implikacije uvođenja diferenciranih stopa PDV-a u Bosni i Hercegovini – sažetak	2
Projekcije neizravnih poreza za razdoblje 2011-2014	7
Porezni tretman nafte i naftnih derivata i njihovi efekti u BiH i EU	12
Porezni poticaji za podizanje konkurentnosti	21
Konsolidirani izvještaji: JR, Institucije BiH, entiteti	26
Konsolidirani izvještaji: Opća vlada	29
Konsolidirani izvještaji: Središnja vlada	30
Konsolidirani izvještaji: Županije	31

tehnička obrada : Sulejman Hasanović, IT suradnik
lektor : Darija Tošić, prof. anglistike

Implikacije uvođenja diferenciranih stopa PDV-a u Bosni i Hercegovini - sažetak

(dr.sc. Dinka Antić)

Uvod

1. **Uvođenje diferenciranih stopa PDV-a predstavlja kompleksnu operaciju sa širokim dijapazonom implikacija.** Pored fiskalnih efekata analiza treba da obuhvati i mikroekonomske i makroekonomske efekte, koji će se u konačnici, odraziti i na ekonomski rast, socijalni položaj građana i, povratno, na fiskalnu poziciju zemlje. Inicijative je potrebno sagledati i u svjetlu usklađivanja legislative iz područja PDV-a u BiH sa europskim direktivama i najboljom praksom, ali i u kontekstu reformskih i strateških opredjeljenja EU, imajući u vidu da će se za BiH vremenski horizont za prilagođavanje obvezama iz *acquis*-a od momenta dobijanja kandidatskog statusa podudariti sa razdobljem implementacije nove porezne strategije EU do 2020.g.

Pravni okvir i praksa EU i razvijenih država

2. **Evolutivni put politike stopa PDV-a u EU pokazuje kontinuirano djelovanje Europske komisije i Vijeća s krajnjim ciljem eliminacije sniženih stopa PDV-a u članicama.** Pojava distorzija na tržištu EU, sa erozijom prihoda od PDV-a, koja je eskalirala nakon otvaranja jedinstvenog tržišta EZ (1992) i procesa širenja Zajednice, ugrozila je dostignuti stupanj harmonizacije PDV-a na razini EZ. U cilju ostvarenja većeg stupnja konvergencije politike stopa PDV-a na razini EU u proteklih dvadeset godina donesene su mjere koje podrazumijevaju sljedeće: napuštanje nulte stope PDV-a, propisivanje maksimalno dvije snižene stope, determiniranje minimalne snižene stope PDV-a u visini od 5%, propisivanje liste dobara i usluga na koje se mogu primijeniti snižene stope, ukidanje derogacija ili maksimalnu racionalizaciju do tada stečenih privilegija, uz uvođenje vremenskog ograničenja trajanja primjene nulte ili sniženih stopa.
3. **Iako velika većina članica u svojim PDV sustavima i danas ima diferencirane stope PDV-a, u principu, primjena sniženih, pogotovo nultih stopa PDV-a, je ograničena jer se iz godine u godinu opseg povlaštenih dobara i usluga sve više sužava.** Osim Danske, koja ima jedinstvenu stopu, jednu sniženu stopu ima 11 članica, dvije stope 13 članica, dok dvije (Luksemburg i Irska) imaju tri snižene stope. Nultu stopu u svojim sustavima i dalje ima 7 članica. Međutim, nulta stopa se primjenjuje na strogo ograničen opseg dobara, u četiri članice, uglavnom na novine i periodiku, dok samo tri članice (Irska, Malta i V. Britanija) primjenjuju nultu stopu na širi dijapazon dobara/usluga iz dozvoljene liste dobara/usluga. Pomenute tri zemlje su otočne, što umanjuje mobilnost dobara, tako da primjena nultih stopa PDV-a ima zanemariv distorzivni učinak na zajedničko tržište Unije i na nastanak prekograničnih lančanih prijevara.
4. **Pojavom globalne ekonomske krize racionalizacija broja, visine i opsega sniženih stopa PDV-a postaje najvažnija mjera antikriznih nacionalnih politika velikog broja članica EU.** Opredjeljujući se za snažnije oporezivanje potrošnje, kako bi u najkraćem vremenu mogle zatvoriti ili barem ublažiti fiskalne deficite, 15 članica je u posljednjih dvije i pol godine povećalo snižene stope, ukinulo nulte stope ili smanjilo opseg dobara na koje se ove stope primjenjuju, dok je 13 članica povećalo standardnu stopu PDV-a. S obzirom na planirana povećanja stopa u naredne dvije godine prosječna standardna stopa u EU će se povećati sa 19,5% iz 2008.g. na 21% u 2013.g.
5. **Nova strategija PDV-a, kao sastavni dio nove porezne strategije EU do 2020g. politiku PDV-a stavlja u funkciju dva cilja: (i) kratkoročnog - fiskalne konsolidacije i bržeg ekonomskog oporavka, i (ii) dugoročnog - ekonomskog rasta i snaženja**

konkurentnosti. Prema procjenama Komisije članice zbog sniženih stopa i oslobađanja uspiju naplatiti tek 55% potencijalnih prihoda od PDV-a. Koncept idealnog sustava PDV-a, kojeg danas zagovaraju EU, OECD i MMF, temelji se na jedinstvenoj stopi PDV-a, široj poreznoj osnovici i minimalnom opsegu oslobađanja. Sustav PDV-a sa navedenim karakteristikama može osigurati maksimalno moguću neutralnost oporezivanja PDV-om i povećati efikasnost ubiranja PDV-a bez povećanja fiskalnog opterećenja. Širenjem porezne osnovice i smanjenjem standardne stope PDV-a značajan dio sive ekonomije biće uključen u regularne tokove, jer će „troškovi“ izbjegavanja plaćanja PDV-a i poslovanja „na crno“ postati veći od iznosa obveze za PDV. Konačno, niže jedinstvene stope imaju manji regresivni učinak na građane s manjim dohocima nego što to danas imaju visoke standardne stope PDV-a na troškove energenata, komunalija, komunikacija i dr. koji čine pretežni dio troškova većine domaćinstava.

Sustav PDV-a u Bosni i Hercegovini

6. **Implementacija sustava PDV-a sa jednom stopom u BiH logičan je nastavak trenda u razvoju sustava PDV-a u svijetu u posljednja dva desetljeća.** Temeljem preporuka MMF-a i loših iskustava članica EZ i drugih zemalja sa „zrelim“ sustavima PDV-a sa diferenciranim stopama većina zemalja svijeta koja je u posljednjih 20-tak godina uvela PDV-e se opredijelila za jedinstvenu stopu PDV-a. Nakon negativnih iskustava sa diferenciranom stopom PDV-a u posljednje vrijeme nekoliko zemalja je najavilo povratak na jedinstvenu stopu (Češka od 2013., Švicarska od 2017.), a neke su sprovele ozbiljna istraživanja efekata unifikacije stopa (V. Britanija).
7. **Komparativna analiza efikasnosti sustava PDV-a u BiH i članica EU ukazuje na činjenicu da je sustav PDV-a u BiH daleko efikasniji.** Najvažniji faktor efikasnosti PDV-e sustava u BiH jeste upravo postojanje jedinstvene stope, koja je umjerene visine (trenutno samo dvije članice EU imaju standardnu stopu PDV-a koja je niža od stope u BiH) i koja ostavlja manji prostor za PDV prijevare.
8. **Dosadašnja iskustva članica EU i analize Europske komisije i MMF-a pokazuju da diferencirane stope PDV-a proizvode niz univerzalnih implikacija,** koje se mogu očekivati i u slučaju BiH:
 - postojanje dvije ili više stopa PDV-a ugrožava izbor potrošača, a time i izbor proizvođača;
 - proizvođači uvijek nastoje da prilagode cjenovnu politiku do „praga izdržljivosti potrošača“, te će nastojati da maksimalno prenesu povišenu stopu na potrošače, što će anulirati bilo kakvo snižavanje cijena na artikle koji su u režimu niže stope;
 - koristi od niže stope neće imati samo siromašniji slojevi, već i bogati slojevi društva;
 - povlašteni porezni tretman dobara diskriminirajući je za proizvođače supstituta;
 - više stopa PDV-a otvara prostor za porezne prijevare, najviše zbog problema definiranja dobara ili usluga koje su u povlaštenom režimu, s obzirom na širok dijapazon proizvoda i „sive zone“ koje postoje u takvom asortimanu dobara, ali i zbog rasta standardne stope;
 - viša stopa PDV-a neće donijeti očekivani rast prihoda, dok će istodobno značajno porasti troškovi administriranja dvije stope.
9. **Uvođenje diferenciranih stopa PDV-a u BiH proizvešće sljedeće implikacije:**
 - **fiskalne**
 - **mikroekonomske**
 - **makroekonomske.**

Fiskalne implikacije

10. **Fiskalne implikacije podrazumijevaju (i) gubitak prihoda od PDV-a na dobra/usluge koje su pod povlaštenim poreznim režimom i (ii) povećanje rashoda proračuna BiH za UNO usljed veće složenosti administriranja i kontrole obveznika.** U slučajevima uvođenja nulte stope ili sniženih stopa od 5% ili 8% na osnovne životne namirnice, lijekove, sanitetski materijal i ortopedska pomagala, inpute za poljoprivredu, papir za grafičku industriju, knjige i novine različiti modeli za izračun gubitaka prihoda od PDV-a pokazuju sljedeće raspone gubitaka prihoda od PDV-a:

	mil KM		
	0%	5%	8%
MIN	548	387	290
MAX	1,348	852	714

Maksimalni iznosi gubitaka podrazumijevaju situaciju primjene nulte ili sniženih stopa na sva dobra koja su bila oslobođena ili sa nižom stopom u sustavu poreza na promet.

11. **Ukoliko se nakon uvođenja diferenciranih stopa želi zadržati istu razinu prihoda od PDV-a nužno je povećati standardnu stopu na sva ostala dobra i usluge.** Standardnu stopu također treba povećati i za procjenu gubitka prihoda zbog porezne evazije. Visina nove standardne stope u slučaju primjene nulte, sniženih stopa od 5% i 8% u BiH je procijenjena u sljedećim rasponima:

	0%	5%	8%
MIN	20.81%	19.68%	19.02%
MAX	30.91%	26.82%	24.36%

12. **Uvođenje diferencirane stope PDV-a u BiH predstavlja složenu tehničku operaciju koja podrazumijeva postojanje razrađenog dinamičkog plana implementacije i pravovremenog osiguranja pravnih, operativnih, IT, materijalno-tehničkih i financijskih pretpostavki.** Prema procjenama UNO potrebno je najmanje dvije godine da se sve pripreme uspješno okončaju. Nadalje, UNO procjenjuje da je zbog složenosti administriranja i kontrole PDV-a u slučaju primjene dvije stope potrebno zaposliti dodatnih 110 službenika u Sektoru za poreze, te najmanje 10 dodatnih inženjera. Kako bi projekt uspio potrebna je i maksimalna angažiranost niza institucija na razini BiH i u entitetima u složenom postupku donošenja izmjena legislativne iz područja PDV-a.

Mikroekonomske implikacije

13. **Poslovanje sa dvije stope PDV-a dovodi do povećanja troškova poštivanja PDV propisa na strani obveznika.** Ovi troškovi uključuju troškove prilagođavanja IT sustava i evidencija, troškove kontinuiranog održavanja podataka o artiklima koji obuhvataju i stopu PDV-a, troškove dodatnog angažiranja računovođa i drugog administrativnog osoblja koje vodi evidencije nužne za obračun PDV-a i popunjavanje PDV-e prijave, troškove u vezi sa dodatnom komunikacijom sa UNO. Pored toga, obveznici PDV-a u BiH će imati i dodatne troškove prilagođavanja fiskalnih sustava i kasa.
14. **Povećanjem standardne PDV stope, kao neminovne posljedice uvođenja snižene stope, pogoršava se položaj malih firmi koje nisu u sustavu PDV-a.** Subjekti koji su izvan sustava PDV-a, a koji nabavljaju svoje inpute od obveznika PDV-a, biće pogođeni većim troškovima nabavke, budući da ne mogu da odbiju ulazni PDV-e iz svojih nabavki. Mogućnost prevaljivanja većih troškova nabavki na krajnjeg potrošača su ograničene, te se može očekivati da će veliki broj malih firmi biti suočen sa problemom prodaje dobara, što

može dalje pogoršati njihov položaj na tržištu, ugroziti njihov opstanak i dovesti do zatvaranja radnji i obrta i gubljenja radnih mjesta.

15. **Povećanje standardne PDV stope može dovesti do povećanja cijena usluga koje su oslobođene u sustavu PDV-a (financijske usluge, usluge osiguranja, poštanske usluge).** Navedeni sektori nabavljaju svoje inpute od obveznika PDV-a i najveći dio ulaznog PDV-a ne mogu da odbiju od eventualne porezne obveze za preostali dio oporezivog prometa, te ga prevaljuju preko većih cijena svojih usluga na komitente, što u konačnici ugrožava likvidnost, povećava rashode financiranja i umanjuje dobit kupaca usluga.

Makroekonomske implikacije

16. **Povećavanje standardne stope PDV-a dovešće do rasta cijena i fiskalnog opterećenja građana, kontrakcije potrošnje i ekonomskih aktivnosti, što će odložiti izlazak iz krize i usporiti očekivani tempo ekonomskog rasta BiH.** Dosadašnja praksa trgovaca u svijetu, ali i u BiH u sličnim situacijama kada su se mijenjale stope poreza, je potvrdila postojanje dva modela ponašanja trgovaca:
- **povećanje stope PDV-a izaziva veći porast cijena nego što iznosi samo povećanje stope,** budući da trgovci najčešće iskoriste priliku da pod plaštem porasta stope povećaju i svoju dobit;
 - **smanjenje stope PDV-a najčešće ne dovodi do smanjenja prodajne cijene za iznos ukinutog poreza,** na način da jedan dio smanjenja ide u korist potrošača, u vidu manje cijene nego što je bila prije smanjenja stope, a drugi u korist obveznika, u vidu veće marže. U slučaju da je u pitanju dobro monopolskog karaktera, lokalno dobro ili dobro neelastične potražnje tada trgovci mogu i zadržati iste cijene bez obzira na smanjenje ili ukidanje PDV-a, jer kupci ili nemaju drugog izbora ili je kupovina dobra izvan mjesta stanovanja neisplativa u odnosu na moguće uštede na PDV-u.
17. **Povećanje standardne stope PDV-a dovešće do povećanja rashoda institucija javnog sektora.** Posljedice će osjetiti i socijalni i zdravstveni sektor, jer se može pretpostaviti da će troškovi ostalih inputa, poput energenata, medicinske i druge opreme, materijalnih troškova i troškova usluga premašiti pozitivne efekte uvođenja niže stope PDV-a na određenu hranu, lijekove i sanitetski materijal.
18. **Na makroekonomskom planu porast cijena financijskih usluga djeluje na ukupnu razinu cijena.** Rast cijena ovih usluga nepovoljno utječe i na male firme koje nisu u sustavu PDV-a, ali i na građane u pogledu povećanja cijene kreditiranja i troškova koje oni imaju u transakcijama sa bankama. Rast cijena financijskog sektora, pošta i sektora osiguranja negativno utječe i na financiranje poslovnih aktivnosti i investiranje, rast zaposlenosti i ekonomski rast, dok kod građana negativno djeluje na privatnu potrošnju, koja je ionako teško pogođena ekonomskom krizom, a čiji rast je nužan da bi se podstaknuo rast ekonomije. U konačnici, kaskadnim PDV-om je pogođen i javni sektor koji se u cilju prevazilaženja financijskih problema kod usklađivanja priljeva prihoda i odljev rashoda redovito zadužuje kod komercijalnih banaka.
19. **Uvođenje diferenciranih stopa PDV-a negativno će se odraziti na konkurentnost BiH, investicije i ulaganja.** Administrativna i porezna kompleksnost BiH bi u tom slučaju bila dodatno povećana, što bi se negativno odrazilo na indekse konkurentnosti BiH, atraktivnost BiH za ulaganja i percepciju investitora, kreditora i poslovne zajednice o poslovnom ambijentu u BiH.

20. **Neminovno povećanje standardne stope PDV-a će smanjiti fiskalnu konkurentnost BiH** u pogledu korištenja svih prednosti koje umjerene standardne stope PDV-a na trošarinska i ostala dobra imaju za prevoznike dobara, potrošnju osoba u tranzitu i turističku potrošnju.

Socijalne implikacije

21. **Analize i istraživanja su pokazale da su diferencirane stope najneefikasniji način da se pomogne siromašnim domaćinstvima.** Studije EU, MMF i OECD su potvrdile da se diferenciranim stopama PDV-a ne može značajnije poboljšati socijalni položaj stanovništva, a da je konačni neto efekat te mjere, koji uzima u obzir i proračunske efekte na strani porezne administracije, obveznika i građana, negativan. Štaviše, **smanjenje stopa PDV-a predstavlja rasipanje ograničenih sredstava proračuna koja se mogu mnogo efikasnije koristiti ciljanim transferima i subvencijama prema socijalno ugroženim kategorijama stanovništva.**

Napomena:

Integralni tekst „Studije o implikacijama diferenciranih stopa PDV-a u BiH“ dostupan je na web stranici: www.oma.uino.gov.ba

*Svim našim suradnicima u ministarstvima financija BiH, Federacije
BiH, Republike Srpske, Brčko Distrikta, županija, općina i
izvanproračunskih fondova,
kao i svim čitateljima, želimo sretnu i uspješnu
Novu 2012. godinu*

Projekcije prihoda od neizravnih poreza, 2011-2014

(Pripremila: Aleksandra Regoje)

Tekući trendovi

Prvi efekti globalne ekonomske krize u Bosni i Hercegovini osjetili su se koncem 2008. godine. Pad ekonomske aktivnosti i potrošnje stanovništva odrazili su se i na javne prihode BiH. U zadnjem kvartalu 2008. godine zabilježen je pad prihoda od neizravnih poreza, koji se nastavio tijekom cijele 2009. godine. Dodatne efekte na prihode donijele su i odredbe Privremenog sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju BiH (SSP) sa Europskom unijom koje su stupile su na snagu 1.7.2008. godine. One donose značajne efekte na ubiranje neizravnih poreza s obzirom da propisuju ukidanje carina na uvezenu robu podrijetlom iz EU, istotobno ili postupno, prema ugovorenoj dinamici do 2013. godine. Pad prihoda od carina je bio najviše izražen u 2009. godini, jer su u toj godini, pored efekata druge faze smanjivanja carinskih stopa (od 1.1.2009) bili uključeni i odloženi efekti smanjenja carina iz prve faze (zbog početka primjene Sporazuma od polovice 2008. godine).

Tablica 1.

Oblast izmjene politike	Efekat	2008				2009				2010				2011			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
SSP- carine	↓			1	2					3				4			
duhan	↑						1			2				3			
putarina	↑																
carinsko evid.	↓																

U tablici 1. dan je pregled najznačajnijih efekata izmjena politika u oblasti neizravnog oporezivanja u proteklih nekoliko godina. Tamnijom bojom obilježena su razdoblja u kojima su pojedine izmjene politika oporezivanja imale najveće efekte na dinamiku prihoda (posmatrano y/y-1), a brojevima faze ukidanja carina prema odredbama SSP-a, odnosno faze usklađivanja stopa trošarina u BiH sa minimalnim standardima u EU.

Uprkos efektima izmjene politike u oblasti trošarina i putarine u koje su stupile na snagu drugom polugodištu 2009. godine, usljed smanjenja gotovo svih komponenti bruto društvenog proizvoda, kao i efekata smanjenja carinskog opterećenja, na koncu 2009. godine je zabilježen pad prihoda od neizravnih poreza u iznosu od 9,9%. U 2010. godini je ponovo nastupio rastući trend prihoda. U usporedbi sa prethodnom godinom, prikupljeno je za 8,3% više prihoda od neizravnih poreza. Zaustavljanje negativnog trenda iz 2009. godine rezultat je postupne stabilizacije i oporavka gospodarstva, kao i efekata izmjene stope posebne trošarine na duhan počev od 1.1.2010. godine. Treba, takođe, imati u vidu i odložene efekte izmjene stope putarine, kao i efekte izmjene stope trošarine na duhan od 1.7.2009. godine, a koji su se ispoljili u prva dva kvartala 2010. godine.

U prvih deset mjeseci 2011. godine ostvaren je rast bruto prihoda od neizravnih poreza od 7% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, ali je, zbog snažnog rasta povrata, neto rast prihoda u istom razdoblju iznosio 4,6%. Nastavku pozitivnog trenda ponovo su doprinijeli efekti izmjene politike oporezivanja duhana, odnosno ponovno povećanje posebne trošarine na duhan od početka godine. Sa druge strane, izmjene Zakona o carinskoj politici (ukidanje carinskog evidentiranja), koje su stupile na snagu u listopadu 2011. godine, donijeće negativne efekte na prihode u narednom razdoblju.

Projekcije

Projekcije prihoda od neizravnih poreza za razdoblje od 2011. do 2014. godine bazirane su na sljedećim postavkama:

- a. prognozama makroekonomskih pokazatelja izrađenim od strane Direkcije za ekonomsko planiranje (DEP) za pomenuto razdoblje,
- b. daljoj primjeni Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju u skladu sa dinamikom smanjenja i ukidanja carina na uvoz dobara podrijetlom iz EU,
- c. primjeni čl. 21 Zakona o trošarinama, koji podrazumijeva kontinuirano usklađivanje stopa trošarina u BiH sa minimalnim standardima u EU,
- d. izmjene Zakona o carinskoj politici BiH - ukidanje carinskog evidentiranja u visini od 1% carinske vrijednosti, počev od listopada 2011.godine (na cjelokupan uvoz).

Projekcije uključuju efekte povećanja posebne trošarine na duhan u 2012. godini sa 0,45 na 0,60 KM po pakovanju, kao i planiranog kontinuiranog povećanja iste u svakoj narednoj godini za 0,15 KM po pakovanju cigareta.

Prema preliminarnom izvještaju UNO po vrstama prihoda u razdoblju od siječnja do listopada 2011. naplaćeno je, po odbitku povrata, 4,128 mlrd KM neizravnih poreza. Ovaj iznos je uključuje i cca 24,6 mil KM naplaćenih prihoda koji su ostali neusklađeni nakon usklađivanja uplata na JR sa podnesenim prijavama/deklaracijama u modulima IT sustava UNO.

Uvažavajući tekuće trendove, historijska kretanja i sezonske sheme, uz korekciju za jednokratne efekte povrata neizravnih poreza prenesenih iz prethodnih godina, koji se procjenjuju na 0,7% prihoda iz 2010.g., očekuje se da će se u 2011.godini naplatiti 4.994,9 mil KM prihoda od neizravnih poreza ili 4% više nego u 2010. godini.

Prema projekcijama za 2012-2014, u narednom razdoblju očekuje se nastavak trenda rasta neizravnih poreza iz 2010. i 2011. godine. Na osnovu tekućih trendova, prognoza makroekonomskih pokazatelja i procjena efekata zakonskih izmjena u sferi neizravnog oporezivanja, u 2012., 2013. i 2014. godini projektiran je rast neizravnih poreza u visini od 4,3%, 5,3% i 6,1% respektivno (tablica 2).

PDV

Prema preliminarnom izvještaju UNO, u prvih deset mjeseci 2011. godine naplaćeno je za 8,2% više bruto prihoda od PDV-a nego u istom razdoblju prethodne godine. U istom razdoblju evidentiran je i snažan rast povrata koji je umanjio neto efekte rasta prihoda od PDV-a. Efekti povrata na neto naplatu prihoda od PDV-a dodatno su pojačani prijenosom dijela zahtjeva za povrat iz 2010.g. u 2011.g.

U 2011. godini očekuje se neto naplata prihoda od PDV-a u iznosu od 3.150 mil KM, što je za 5,1% više nego u prethodnoj godini. Na osnovu projektiranog rasta potrošnje, uvoza i izvoza u narednom trogodišnjem razdoblju projektiran je rast neto prihoda od PDV-a po stopama 4%, 5% i 5,5%.

PROJEKCIJA PRIHODA OD NEIZRAVNIH POREZA (2011-2014)*(u mil KM)*

Studeni 2011

	Vrsta prihoda (neto)	2010	2011	2012	2013	2014		2011	2012	2013	2014
I	PDV	2.996,2	3.150,0	3.277,0	3.441,1	3.630,2		5,1%	4,0%	5,0%	5,5%
II	Trošarine	1.171,5	1.254,8	1.387,7	1.497,9	1.607,1		7,1%	10,6%	7,9%	7,3%
III	Carine	295,9	272,5	224,3	214,4	235,2		-7,9%	-17,7%	-4,4%	9,7%
IV	Putarina	305,5	287,6	293,6	305,4	320,0		-5,9%	2,1%	4,0%	4,8%
V	Ostalo	33,7	30,0	26,8	26,9	27,1		-11,0%	-10,7%	0,4%	0,7%
VI	UKUPNO	4.802,9	4.994,9	5.209,3	5.485,7	5.819,6		4,0%	4,3%	5,3%	6,1%
VII	Putarina (0,10 KM/l)	-122,4	-115,0	-117,4	-122,2	-128,0		-6,0%	2,1%	4,1%	4,7%
VIII	SREDSTVA ZA RASPODJELU	4.680,5	4.879,9	5.091,9	5.363,6	5.691,6		4,3%	4,3%	5,3%	6,1%

Tablica 2.

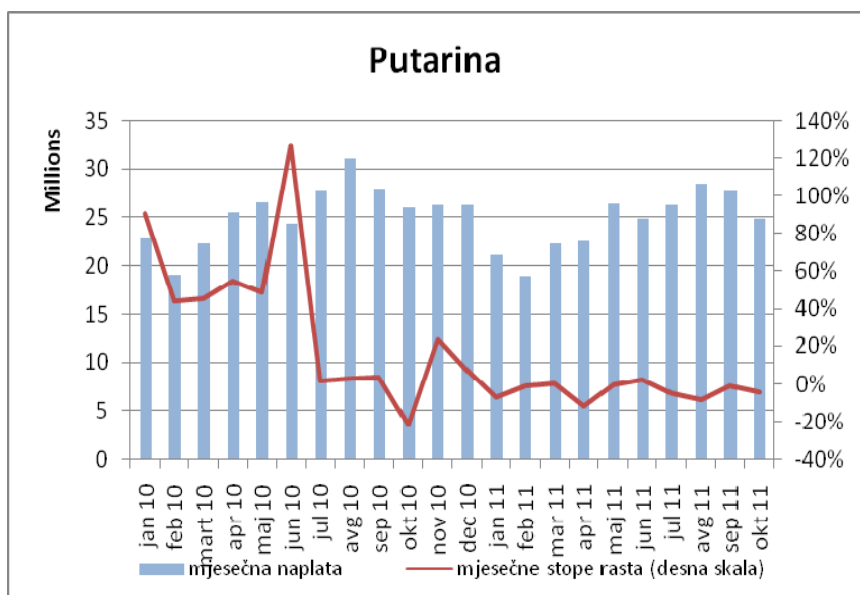
Trošarine

Prema preliminarnom izvještaju UNO, u razdoblju od siječnja do listopada 2011. godine naplaćeno je za 8,8% više bruto prihoda od trošarina nego u istom razdoblju prethodne godine. Rast trošarina uzrokovan je prvenstveno snažnim rastom prihoda od trošarina na duhan. Do kraja godine se očekuje neto naplata u iznosu od 1.254,8 mil KM, što je za 7,1% više nego u prethodnoj godini.

Projekcije prihoda od trošarina u narednim godinama (2012-2014.godine) bazirane su na DEP-ovim projekcijama makroekonomskih pokazatelja, prvenstveno realnog rasta potrošnje i bruto društvenog proizvoda. Projekcije trošarina na duhan uključuju efekte povećanja posebne trošarine na duhan u svakoj narednoj godini za 0,15 KM po pakovanju cigareta, a projekcije trošarina na naftu uzimaju u obzir trendove u promjeni strukture potrošnje derivata u korist onih koji su manje oporezovani trošarinom (dizel, lož-ulje), odnosno u korist derivata na koje se ne plaća putarina ili se može ostvariti povrat trošarine (lož-ulje).

Putarina

Trend snažnih mjesečnih stopa rasta putarine, uzrokovan efektima povećanja stope sa 0,15 na 0,25 KM/l od 1.7.2009, ograničen je drugo polugodište 2009. godine i prvo polugodište 2010. godine (tablica 1). U prvih deset mjeseci 2011. godine zabilježen je pad bruto prihoda od putarine za 4% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Projekcije putarine za 2011. su korigirane prenesenim povratima putarine koji se odnose na drugo polugodište 2009.g., a čija je realizacija započela tek koncem 2010.g.¹. Očekuje se da će do kraja 2011. godine biti naplaćeno 287,6 mil KM neto prihoda od putarine. U skladu sa makroekonomskim prognozama DEP-a, u 2012., 2013. i 2014. godini projektiran je rast ovih prihoda po stopama 2,1%, 4% i 4,8% respektivno.

Grafikon 1

¹ Radi se o povratu putarine rudnicima, termoelektranama i željeznicama. U skladu sa Zakonom o trošarinama navedeni obveznici su oslobođeni plaćanja putarine. S obzirom da se kasnilo sa utvrđivanjem količina koje su oslobođene putarine za drugu polovicu 2009.g. i, potom, sa usvajanjem provedbenog akta u vezi sa oslobađanjem, UO UNO je donio odluku o povratu putarine koju su oslobođeni obveznici uplatili drugoj polovici 2009.g. Za fiskalnu 2010.g i nadalje vrše se oslobađanja u skladu sa rješenjima entitetskih vlada i odlukama UO UNO.

Carine

U 2011. godini nastavljena je implementacija Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sukladno dinamici smanjenja i ukidanja carina na uvoz dobara podrijetlom iz EU. Uprkos tome, u prvih deset mjeseci 2011.g. ostvaren je pad bruto prihoda od carina od svega 3,1%, uglavnom iz razloga što je veliki dio uvoza podrijetlom iz EU već pod bescarinskim režimom, kao i zbog snažnog rasta uvoza u cjelini. Počev od mjeseca listopada 2011. godine ukinuto je carinsko evidentiranje na cjelokupan uvoz u visini od 1% carinske vrijednosti, što će dovesti do smanjenja prihoda u narednom razdoblju. U skladu sa pomenutim zakonskim izmjenama, tekućim trendovima i prognozama uvoza i izvoza projektirano je da će do kraja godine biti naplaćeno 272,5 mil KM neto prihoda od carina.

Na najveći dio uvoza podrijetlom iz EU već su ukinute carine, a do 2013. godine predviđeno njihovo potpuno ukidanje, te se u narednom razdoblju po ovom osnovu ne očekuju snažni efekti na prihode od carina kao što je to bilo na početku implementacije SSP-a. Značajniji efekti očekuju se zbog potpunog ukidanja carinske evidencije. Uzimajući u obzir navedeno, kao i projektirane stope rasta uvoza u narednim godinama (tablica 3), u 2012. i 2013. godini očekuje se pad ovih prihoda od 17,7% i 4,4%, dok se od 2014. godini, nakon dužeg vremenskog razdoblja, ponovo očekuje rast ovih prihoda (9,7%).

Tablica 3. Projekcija rasta uvoza

Godina	2012	2013	2014
Projekcija rasta uvoza	7,9%	9,5%	9,7%

Izvor: DEP, studeni 2011

Rizici po projekcije

S obzirom na osnovne postavke projekcija neizravnih poreza i ukupne ekonomske uvjete u BiH i u svijetu ostvarenje projektirane razine prihoda od neizravnih poreza u razdoblju 2011-2014 je podložno sljedećim rizicima:

- (i) projekcije prihoda od neizravnih poreza usko su vezane za projekcije makroekonomskih pokazatelja koje je izradila Direkcija za ekonomsko planiranje. Svako odstupanje ovih parametara od projektiranih vrijednosti predstavlja rizik za projekcije prihoda;
- (ii) usporavanje ekonomskog oporavka glavnih izvoznih partnera BiH (EU, zemlje CEFTA) povećava razinu rizika za ostvarenje makroekonomskih projekcija, a time i projekcija prihoda od neizravnih poreza u cjelini;
- (iii) kontinuirano povećanje stope posebne trošarine u cilju dostizanja minimalnih standarda EU donosi rast prihoda od trošarina na cigarete, ali i povećani rizik od nelegalne trgovine i krijumčarenja.

Porezni tretman nafte i naftnih derivata i njihovi efekti u BiH i EU

(Autor: Aleksandar Eskić – makroekonomista u Odjeljenju)

Uvod

Nafta trenutno predstavlja jednu od najvažnijih roba u nacionalnom gospodarstvu BiH. Dostupnost, cijena kao i kvalitet nafte i naftnih derivata uvjetuju tempo gospodarske aktivnosti skoro svakog nacionalnog gospodarstva. Istodobno, potrošnja i porezni tretman nafte i naftnih derivata² u određenoj mjeri utječe i na visinu javnih prihoda tj. obujam i tempo realizacije aktivnosti od javnog interesa. Bosna i Hercegovina ne predstavlja izuzetak po ovom pitanju. Stoga, sve javne politike koje se odnose na naftu i naftne derivate, kao i na druge komplementarne proizvode, zaslužuju izuzetnu pozornost. Isto tako, može se ustvrditi da je izuzetno važno blagovremeno reagirati i prilagođavati povezane javne politike promjenama koje se dešavaju kako na globalnoj tako i na regionalnoj i lokalnoj razini. Pored toga, ne smije se zaboraviti da trgovina naftom i naftnim derivatima predstavlja jednu od najprofitabilnijih djelatnosti uopće. Bosna i Hercegovina je dobar primjer za to u smislu broja poduzeća koja se bave ovom djelatnošću, kao i broja benzinskih postaja u odnosu na broj stanovnika. Veliko pitanje je da li se na ovaj način racionalno koriste nacionalni resursi.

Uporedo sa evolucijom ovih javnih politika, potrebno je konstantno povećavati stupanj razumijevanja uloge i značaja ovih proizvoda koji oni zauzimaju u reprodukcijom ciklusu nacionalnog gospodarstva. Krajnji cilj, u ovom smislu, bi mogao biti značaj kontinuirane opskrbe potrošača ovim energentom po najpovoljnijim cijenama, kao i procjena mogućih troškova koji mogu nastati ukoliko dođe do distorzije u ovom tržišnom segmentu. Istodobno, Bosna i Hercegovina treba unaprjeđenje administrativnih i tehničko-tehnoloških kapaciteta kako bi se, s jedne strane, konačni efekti korištenja ovih proizvoda približavali optimalnoj razini, a s druge strane, i adekvatno i potpuno integrirala u međunarodne tokove.

Jedna od osnovnih karakteristika globalnog tržišta nafte je da se na strani potražnje nalaze sve zemlje svijeta dok na strani ponude imamo samo neke od njih. Rezultat toga je da se razvoj gospodarstava pojedinih zemalja u značajnoj mjeri oslanja na eksploataciju nalazišta nafte. Dobar primjer za to je svakako Saudijska Arabija. U zadnje vrijeme eksploatacija nafte dobija na značaju u Ruskoj Federaciji, Norveškoj i Azerbejdžanu. Najbolji scenarij za zemlje proizvođače bi bio da maksimiraju svoje prihode putem povećanja cijena nafte. Ali ukoliko cijena nafte pređe ravnotežnu razinu, onda dolazi do pada ekonomske aktivnosti, posljedično do pada potražnje za ovom robom i do smanjenja prihoda zemalja izvoznica. Time bi se stimulirala uporaba alternativnih energenata što bi dugoročno ugrozilo poziciju nafte kao robe koju ona zauzima u suvremenom svijetu. Unatoč svemu, odavde bi se mogao izvući zaključak da zemlje proizvođači nafte i naftnih derivata ostvaruju dodatne koristi osim onih čisto ekonomskih, i izravno ili neizravno ostvaruju svoje nacionalne interese koje im omogućava činjenica da raspolažu nečim što je osnovni preduvjet razvitka tj. blagostanja ostatka svijeta.

Druga karakteristika je da se konstantno povećava potražnja za ovom robom na globalnoj razini. Stoga se veliki ljudski naponi, kao i financijska sredstva, ulažu u otkrivanju novih nalazišta nafte kako bi ponuda dugoročno mogla da odgovori zahtjevima potražnje. I ne radi se samo o otkrivanju nalazišta nafte, već i o povezivanju nalazišta nafte sa krajnjim potrošačima. Dvije trećine rezervi sirove nafte su ili na Bliskom Istoku ili Rusiji, dok se skoro 90% nafte troši u ostalim regionima. Najčešći načini dopremanja nafte do krajnjih potrošača su putem naftovoda, pomorskim putem (tankerima), kao i kopnenim putem (cisternama i željeznicom). Između nalazišta nafte i krajnjih potrošača se nalaze i postrojenja za preradu nafte. Sve ovo ukazuje na značaj nafte, veličinu

² UNO BiH je prikupila približno 750 miliona KM samo na ime trošarina i putarina na naftu i naftne derivate u 2010. godini
Banja Luka: Bana Lazarevića, 78 000 Banja Luka, Tel/fax: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
Sarajevo: Đoke Mazalića 5, 71 000 Sarajevo, Tel:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

potrebnih ulaganja, tekućih troškova, angažiranog osoblja u svakoj fazi koja prati put od proizvođača do krajnjeg potrošača u današnjem svijetu orijentiranog ka nafti.

Istodobno, tijekom posljednjih nekoliko desetljeća došlo je do hiperinflacije aktivnosti koje imaju za cilj povećanje energetske efikasnosti. S obzirom da se nafta prvenstveno koristi kao energent, nastoji se maksimizirati energetska vrijednost prilikom eksploatacije nafte i naftnih derivata. Dobar primjer za to je kontinuirano usavršavanje motora sa unutarnjim sagorijevanjem koji iz iste količine određenog naftnog derivata isporučuju veću snagu. Druga strana medalje je ta što se konstantno povećava potreba za komforom i sigurnošću, što se negativno odražava na apsolutnu razinu potrošnje. Potrošnju nafte i naftnih derivata ne treba promatrati odvojeno od potrošnje ostalih energenata na makroekonomskoj razini. Svaka nacionalna ekonomija zapravo ima određeni portfolio energenata koje troši za obavljanje svojih aktivnosti. Posljednjih desetljeća ekološki aspekt igra sve značajniju ulogu prilikom izbora energenata i načina njegove eksploatacije³. Time dolazimo do toga da cijena, dostupnost, raspoloživost, pouzdanost, energetska vrijednost, dugoročna održivost postojećih i novih tehnologija, kao i najmanje negativni ekološki učinci, su osnovne determinante koje određuju portfolio potrošnje energenata na razini nacionalnog gospodarstva. Korporativni, ali i osobni interesi ponekad su suprotstavljeni javnom interesu i na taj način se tretman energenata udaljava od optimalnog.

Uloga i značaj statistike u analizi tržišta nafte i naftnih derivata

Detaljna, potpuna, pravodobna i pouzdana statistika je esencijalan preduvjet za praćenje situacije u energetske sektoru, kako na nacionalnoj tako i na međunarodnoj razini. Energetska statistika vezano za ponudu, promet, zalihe, transformaciju i potražnju su osnovne veličine na kojima treba da se zasniva bilo koja odluka iz oblasti energetske politike. Na primjer, tržište nafte – roba kojom se najviše trguje u svijetu – treba pažljivo nadgledati kako bi svi tržišni sudionici znali u bilo kojem vremenu šta je proizvedeno, prometovano, uskladišteno i potrošeno i od strane koga. U smislu uloge i značaja energije u svjetskom razvitku moglo bi se očekivati da osnovne informacije vezane za energetske sektor budu dostupne i pouzdane. Ovo nije uvijek slučaj i čak se može primjetiti pad kvaliteta, obuhvata i pravodobnosti statistike energetske sektora tijekom proteklih nekoliko godina. Ne postoji efikasno rješenje koje bi spriječilo postojeću eroziju statistike. Stoga, jasno je da statistika i statističari trebaju biti potpuno integrirani u proces donošenja odluka iz oblasti energetske politike na nacionalnoj razini. Isto tako, u nastavku ukazaćemo na problem veze između mase i zapremine određenog derivata nafte. Treba naglasiti da je gustoća promjenljiva fizikalna osobina, koja se mijenja se sa promjenom temperature. Ukoliko se povećava temperatura gustoća se smanjuje i obrnuto. Iz definirane gustoće izvodi se i matematički obrazac:

$$C = M / V \quad \text{kg/m}^3$$

gdje je: C – gustoća, M – masa, V – zapremina⁴.

³ Ono što je interesantno je to da, iako postoji zajedničko razumijevanje da energiju dobijenu sagorijevanjem uglja prati niz negativnih implikacija po čovjekov okoliš (eksternalije), ona i dalje nema alternativu s obzirom na velika nalazišta uglja u Sjevernoj Americi (posebno država Wyoming) i višestruko nižu jediničnu cijenu koštanja (2 centa po MWh) u odnosu na druge izvore energije. Slična situacija je i sa nuklearnom energijom, posebno kada se poredi sa solarnom energijom koja se smatra jednom od `najčistijih`. Ponuđena rješenja kretala su se u dva smjera; jedna grupa rješenja se odnosila na unaprjeđenje arhitekture javnih ustanova posebno sa ciljem smanjenja potrošnje energije kao i uštedama potrošnje vode (jer oko 90% cijene vode čini zapravo trošak energije), dok se druga grupa rješenja odnosila na proračunsku potporu izgradnji infrastrukture prilagođene za korištenje solarne energije. Isticala se prednost dugoročne samoodrživosti ovih investicija jer bi se proizvedeni viškovi energije `ubacivali u mrežu`, ali su se kao glavni nedostatak isticala velika početna ulaganja koja bi znatno opteretila proračune kućanstava. Izvor: Seminar o energetske efikasnosti, Friday Center, Univerzitet u Sjevernoj Karolini (Chapel Hill), 2005.

⁴ *Primjer:* Motorni benzin MB-98 dopremljen je auto-cisternom.

U rafineriji je izmjerena gustoća na 15°C 0,773 g/mm³ i mase 21.250 kg, odnosno 27.490 l, kojom količinom i rafinerija zadužuje primatelja.

Tekući trendovi u strukturi potrošnje derivata nafte kao i kretanje prihoda

Iz Grafikona 1 da se zaključiti da je ukupna potrošnja derivata nafte dostigla svoj vrhunac u 2009. godini⁵. Od tada potrošnja bilježi negativan trend i to tako što taj pad u 2010. godini iznosi nešto manje od 5%. Koristeći navedene izvore za faktore konverzije mase u zapreminu, može se konstatirati da je došlo do blagog pada ukupne količine naftnih derivata za prvih devet mjeseci tekuće godine u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Procjenjujemo da će ukupna količina potrošnje naftnih derivata biti na približno istoj razini kao i prethodne godine, ali uz bitno izmijenjenu strukturu.

Naime, evidentan je pad potrošnje bezolovnog motornog benzina u 2010. godini od preko 9%. Negativan trend je nastavljen i u 2011. godini tako se bilježi dalji pad potrošnje ovog derivata za dodatnih skoro 8% za prva tri kvartala ove godine.

Bitno je napomenuti da je za prvih devet mjeseci 2011. godine na strani uvoza došlo do pada od oko 5% ovog derivata nafte dok su isporuke domaćeg proizvođača manje za skoro 11%.

Na Grafikonu 2 uočava se kontinuiran rast udjela dizela, kao i loživih ulja, u strukturi potrošnje naftnih derivata. Stvari malo drugačije izgledaju kada se promatraju apsolutni iznosi. Prema podacima UNO, došlo je do pada potrošnje dizela od oko 5% u 2010. godini, dok je tijekom prva tri kvartala tekuće godine potrošnja dizela zabilježila porast od skoro 2% u odnosu na prethodno razdoblje. Ocjenjujemo da će potrošnja dizela do kraja godine minimalno biti na prošlogodišnjoj razini. Potrošnja loživog ulja tj. derivata nafte koji se koristi za zagrijavanje bilježi najveći porast. U 2010. godini on je iznosio skoro 15% dok za prvih devet mjeseci iznosi preko 14%. Ocjenjujemo da će ukupna potrošnja ovog derivata u tekućoj godini premašiti 16% u odnosu na prethodnu 2010. godinu.

Mjerenjem kod primaoca smo ustanovili da gustoća iznosi 0,779 g/mm³, na temperaturi od 10°C.

Iz tablica nalazimo koeficijent korekcije za gustoću 0,773 da je 0,000755.

$$0,000755 \times 5 = 0,00377$$

Prema tome gustoća na 15°C iznosi :

$$0,779 - 0,00377 = 0,7752 \text{ g/ml .}$$

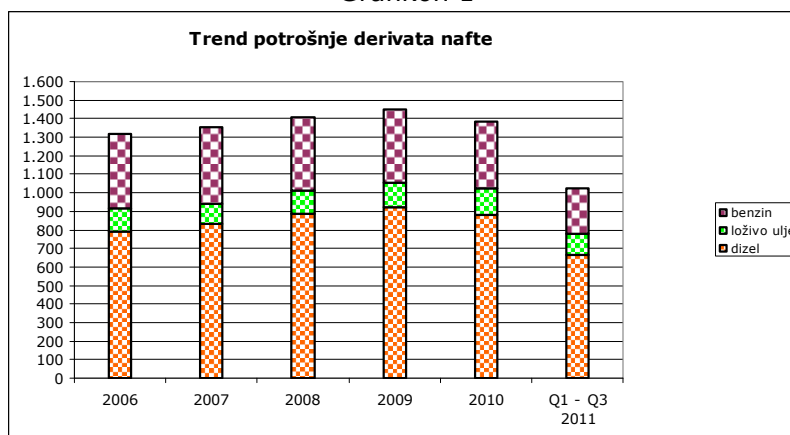
Dijeljenjem mase navedene u otpremnom dokumentu sa dobivenom gustoćom dobivamo količinu u litrama koju treba zapamtiti:

$$21.250 / 0,7752 = 27.412 \text{ l}$$

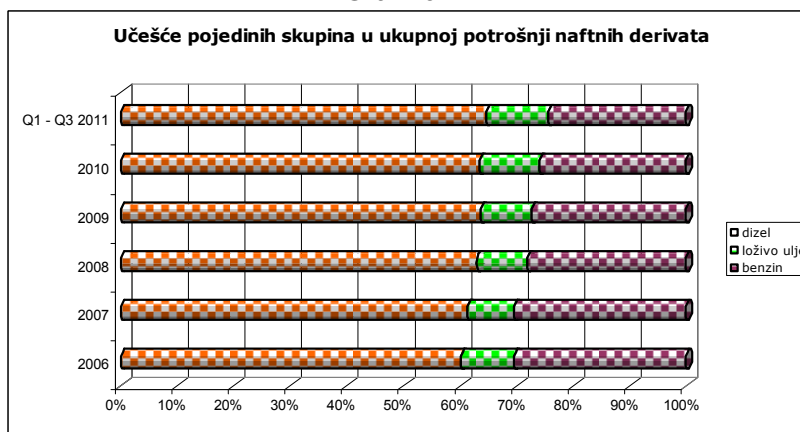
Sa ovom količinom se zadužuje primatelj robe, uz konstataciju da je dopremljeno 78 l manje nego što piše u otpremnom dokumentu.

⁵ Prilikom analize korišteni su sljedeći izvori za konverziju mase (kg) derivata nafte u zapreminu (litre): Energy Statistics Manual, OECD/IEA, 2004, strana 181, kao i Uputstvo o poslovanju na benzinskim stanicama PETROL-a, 2008, tablica 2. Isto tako napominjemo da su na konačne iznose bitno utjecali rastući utjecaj roba evidentiranih na pozicijama 2710 19 41 10, 2710 19 45 10 i 2710 19 49 10 – lož ulje eksta lako - važeće Carinske tarife BiH. Naime, radi se o proizvodima koji po svom kemijskom sastavu spadaju u kategoriju gasnih ulja, ali se koriste u svrhu zagrijavanja, te se porezno tretiraju kao loživa ulja, što je ujedno u skladu sa načelima europske prakse. To zapravo znači da se na ove proizvode obračunava i plaća samo trošarinska obveza od 0,30 KM/l.

Grafikon 1

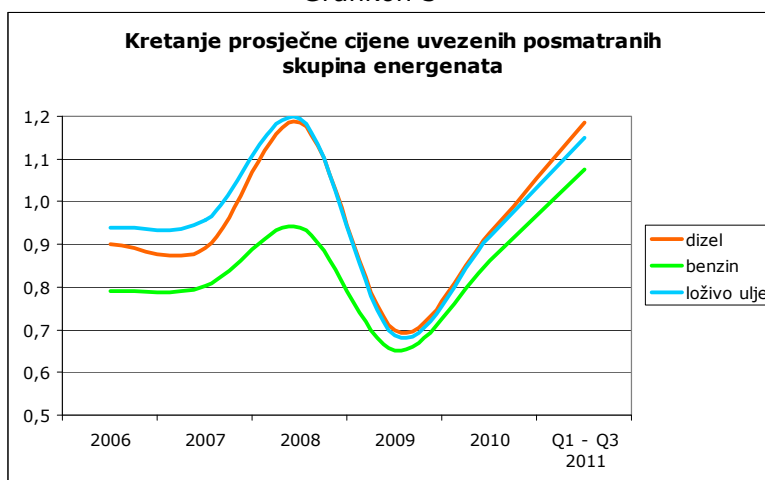
Grafikon 2

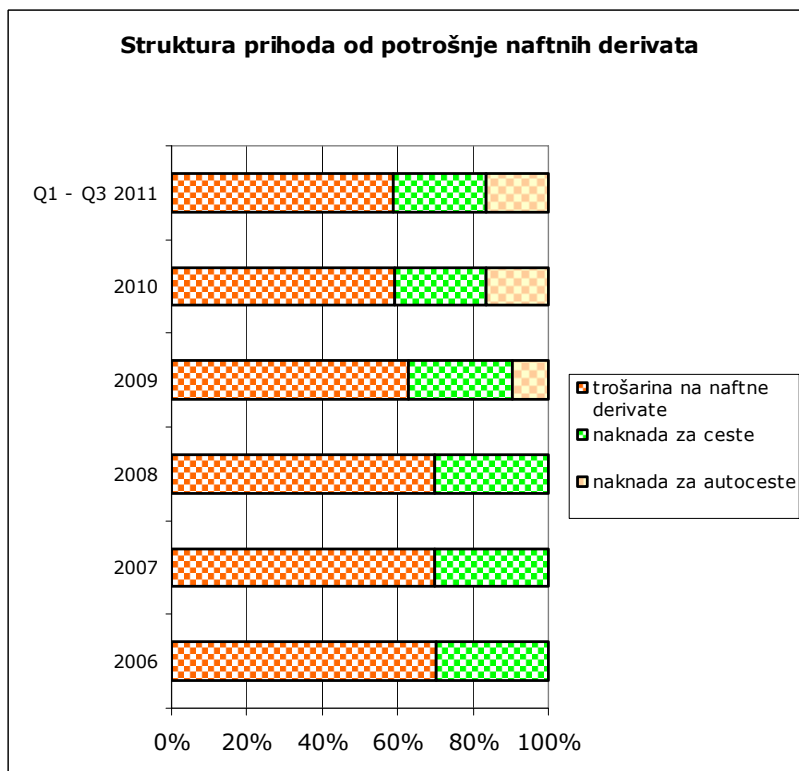
Postavlja se pitanje šta je uzrokovalo ovako snažne oscilacije u potrošnji promatranih derivata nafte tijekom analiziranog razdoblja. Jedan od razloga je svakako cijena. Na Grafikonu 3 prikazano je kretanje prosječne cijene derivata nafte. Potrebno je podsjetiti na nagli porast cijene nafte na svjetskim tržištima koncem 2007. godine. Potom cijena nafte nastavlja da raste i dostiže svoj vrhunac tijekom 2008. godine. Tada dolazi i do ispoljavanja neravnoteža na svjetskim financijskim tržištima, što se ubrzo reflektira i na gospodarska kretanja mnogih nacionalnih ekonomija. Efekat reakcije svjetskih lidera, u smislu cijene nafte i naftnih derivata, ogleda se u naglom snižavanju cijene nafte tijekom 2009. godine kako bi spriječili pad gospodarskih aktivnosti sa kojima su se suočavale mnoge ekonomije svijeta. Međutim, to je bilo kratkog daha. Cijena nafte nastavlja da raste i ponovo se približava granici od 100\$ po barelu tijekom 2010. godine da bi tijekom 2011. godine i prešla granicu od 100\$ po barelu.

Isto tako, iz Grafikona 3 vidi se da se prosječna cijena uvezenih naftnih derivata u BiH kretala oko razine od 0,70 KM tijekom 2009. godine, da bi u samo dvije godine dostigla razinu od preko 1,10 KM što predstavlja porast od preko 50%. Stoga, sasvim očekivano, posebno u kontekstu globalnih ekonomskih kretanja, ocjenjujemo da će doći do pada ukupne količine za oko 5% u istom razdoblju.

Grafikon 3

Grafikon 4

Na Grafikonu 4 dana je struktura prihoda od oporezivanja naftnih derivata. U 2009. godini se javlja nova vrsta prihoda, a to je naknada za autoputeve koja iznosi 0,10 KM po litri derivata⁶. Do tada je odnos između trošarine i naknade za puteve (0,15 KM) iznosila približno 70:30. Sa uvođenjem naknade za autoputeve ovaj odnos se mijenja tako da opada relativno učešće trošarine na derivate nafte. Napominjemo da usljed pada potrošnje benzina i porasta potrošnje loživog ulja, ekstra lakog i lakog specijalnog, opada prosječna trošarina po litri derivata, ali se smanjuje i

⁶ Zakon o trošarinama BiH (Službeni glasnik BiH, 49/09)

značaj putarine s obzirom da se ona ne plaća na loživa ulja tj. derivate nafte koji se koriste za zagrijavanje. Istodobno, Zakon je predvidio oslobađanje plaćanja putarine na dizel gorivo koje se koristi za potrebe rudnika, termoelektrana⁷ i željeznica u količini koju odredi Upravni odbor UNO na prijedlog vlada entiteta i Brčko distrikta. Ove količine se kreću na razini od oko 1,50% od ukupne količine potrošnje dizela. Dalje, zakonodavac je dao fizičkim i pravnim osobama mogućnost povrata trošarine plaćene na lož ulje koje se koristi za zagrijavanje stambenih i poslovnih objekata i objekata za poljoprivrednu proizvodnju.

Usljed svega navedenog prihodi od potrošnje naftnih derivata za prvih devet mjeseci tekuće godine su manji za oko 3,5% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, uz napomenu da su prihodi od putarine zabilježili oštiri pad od skoro 4%.

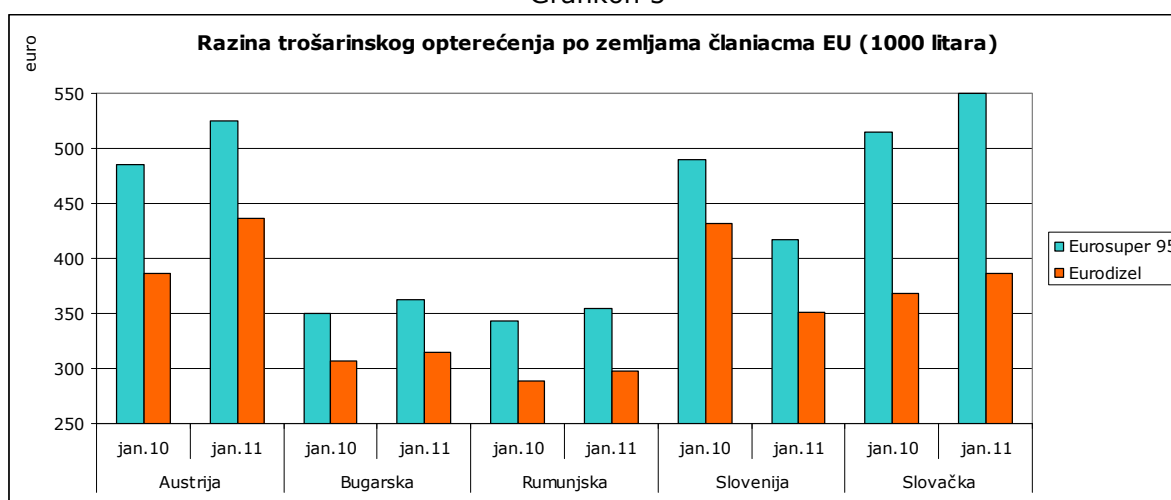
Evolucija poreznog tretmana derivata nafte EU

Vijeće EU je 16.12.2008. usvojilo Smjernicu 2008/118/EC koja se tiče općeg okvira vezano za trošarinske obveze na energente, čime je Smjernica 92/12/EEC stavljena izvan snage koja je do tada važila. U donjoj tablici dan je pregled kretanja visine trošarinske obveze na derivate nafte na razini EU, kao i usporedni prikaz u kojoj mjeri BiH ispunjava postojeće minimalne standarde u ovom smislu.

u eurima na 1000 litara	Od 01.01.2004. EU	Od 01.01.2010. EU	Od 01.07. 2009. BiH	%
Bezolovni motorni benzin (2710 11 31, 2710 11 41, 2710 11 45, 2710 11 49)	359	359	307	85
Dizel gorivo i gasna ulja (od 2710 19 41 do 2710 19 49)	302	330	281	85

U nastavku dan je pregled reakcija odabranih zemalja EU na porast cijene nafte i naftnih derivata na svjetskom tržištu i na znakove ozbiljnog usporavanja ekonomskih aktivnosti, a sa ciljem održavanja konkurentnosti svojih nacionalnih ekonomija. Sve zemlje, sa izuzetkom Slovenije, su se odlučile na povećanje trošarinske obveze na derivate nafte. Pretpostavljamo da je jedan od glavnih razloga upravo bio smanjenje tekućih i akumuliranih fiskalnih deficita. Međutim, upravo su na taj način stvorili dodatan pritisak građanima i gospodarskim subjektima, koji moraju da se bore sa novim povećanjem cijena.

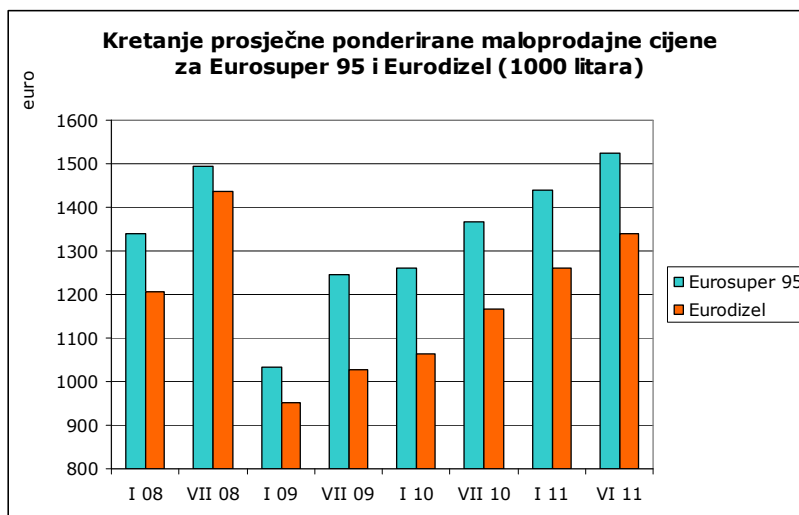
Grafikon 5

⁷ Transformacioni sektor

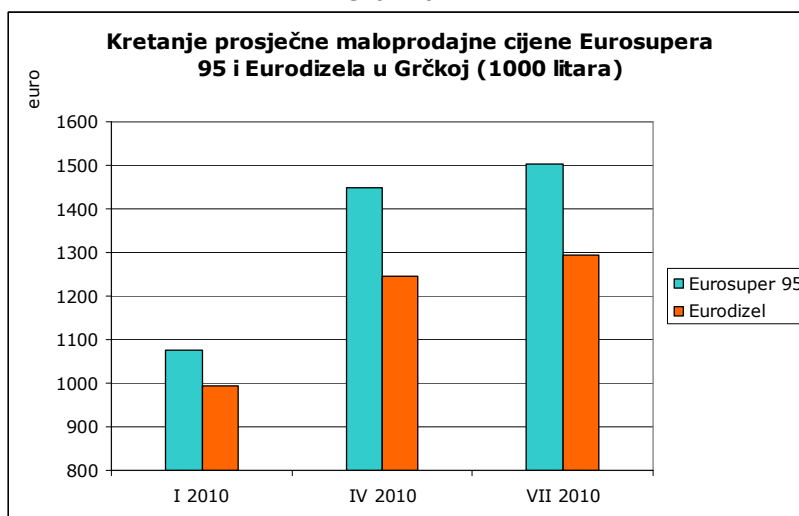
Na sljedećem grafikonu prikazano je kretanje prosječne ponderirane maloprodajne cijene Eurosupera 95 i Eurodizela u promatranom razdoblju. Slično stanju u BiH, i na razini EU primjećuje se da cijene ovih naftnih derivata poslije naglog rasta tijekom 2008. godine naglo padaju početkom 2009. godine i od tada kontinuirano rastu, dok cijena Eurosupera 95 polovicom 2011. godine premašuje razinu iz 2008. godine.

Grafikon 6

Zanimljivo je vidjeti kako se kretala maloprodajna cijena odabranih derivata nafte u Grčkoj tijekom prvih 6 mjeseci 2010. godine, tim prije ako se uzme u obzir sve što se dešavalo nakon toga u ovoj zemlji. Jedan od osnovnih razloga povećanja maloprodajne cijene je odluka grčkih vlasti da od 15.03.2010. godine povećaju stopu PDV-a sa 19% na 21%. Ova stopa se odnosila i na naftne derivate. Osnovni motiv je bio da se što brže konsolidiraju javne financije. Potom slijedi nova odluka vlasti da od 01.07.2010 dodatno povećaju stopu PDV-a sa postojećih 21% na 23%. To se odrazilo na ukupno povećanje maloprodajne cijene derivata nafte za preko 30% u roku od svega 3-4 mjeseca.

Grafikon 7

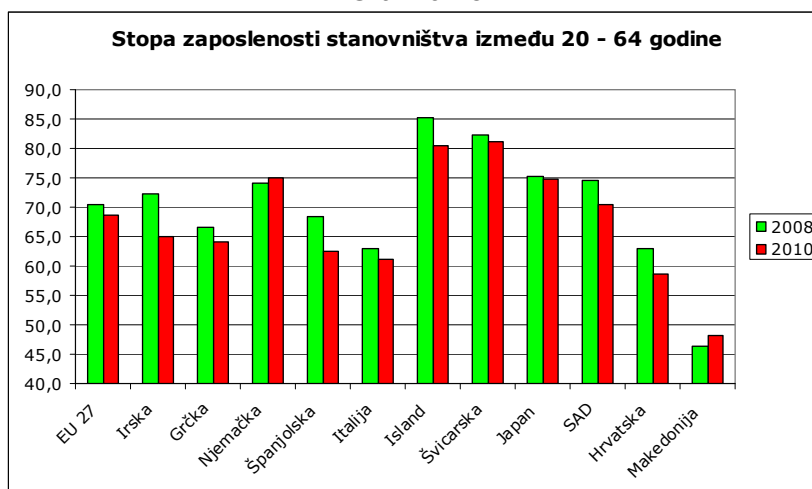

Europa 2020 – Strategija za pametan, održiv i inkluzivan rast - nastavak

Potreba za transformacijom Europske unije se nameće kao imperativ. Kriza, koja traje već nekoliko godina, ozbiljno je uzdrmla temelje, kako zemalja članica pojedinačno, tako i cijele zajednice. Godine ekonomskog rasta i društvenog razvitka su iza nas. Strukturne slabosti su izbile u prvi plan. Okruženje se mijenja veoma brzo i glavni izazovi su tijekom procesa globalizacije, pojačana potražnja za resursima i intenziviran proces starenja stanovništva. Izdvajamo tri osnovna cilja koje Komisija predlaže u okviru Strategije EU:

→ **75%** stanovništva između 20-64 godine treba biti zaposleno

Grafikon 8

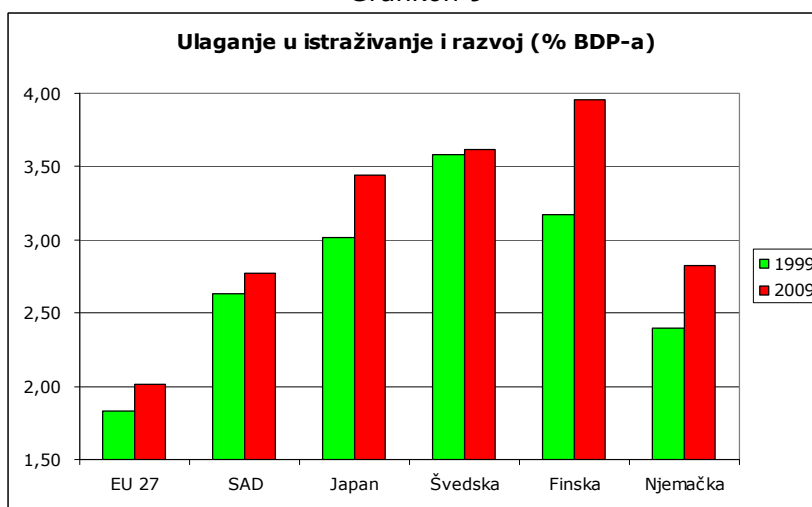

Izvor: Eurostat

Na gornjem grafikonu najjasnije se vide razmjere utjecaja krize na zaposlenost aktivnog stanovništva, kao i na veličinu odstupanja od definiranog cilja. U toku samo dvije godine zaposlenost radno sposobnog stanovništva u EU27 je pala za 1,8%. Najizraženiji pad je zabilježila Irska (7,4%) pa potom Španjolska (5,8%). Jedino je Njemačka zabilježila porast od 0,9%.

→ **3%** BDP-a EU treba investirati u istraživanje i razvoj

Grafikon 9

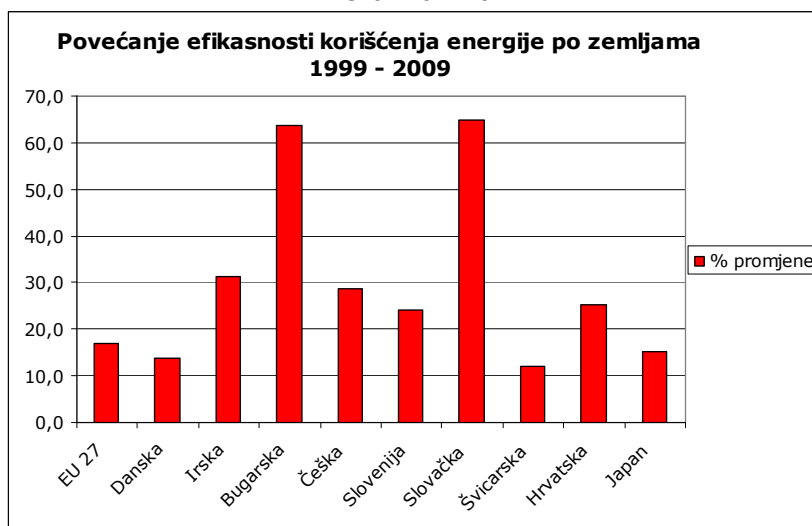

Izvor: Eurostat

Iz gornjeg grafikona vidimo da je EU27 povećala izdvajanje za istraživanje i razvoj u promatranom razdoblju i prema ocjeni Eurostat-a prebacila granicu od 2%. Istodobno, zemlje poput Finske, Švedske i Japana već duži niz godina izdvajaju preko 3% za ovu svrhu. To je vjerovatno jedan od osnovnih razloga zašto ove zemlje predstavljaju tehnološke lidere na globalnoj razini.

→ **20/20/20** klimatski/energetski ciljevi trebaju biti ostvareni

Grafikon 10

Izvor: Eurostat

Što se tiče povećanja efikasnosti korišćenja energije⁸ tijekom promatranog razdoblja, uočava se povećanje na razini EU 27 za 16,82%. Najveći iskorak u ovom smislu su učinile Slovačka i Bugarska. Međutim, Slovačkoj je i dalje potrebno 5 puta više energije Švicarske ili Japana da bi proizvela dodatnu jedinicu BDP-a. Istodobno, Bugarskoj je potrebno skoro 9 puta više energije dok je Hrvatskoj potrebno 3 puta više energije od Švicarske.

Ovi ciljevi su međusobno povezani i od velike važnosti za ukupan uspjeh. Komisija predlaže da ciljevi EU budu transponirani u nacionalne ciljeve kako bi osigurali da svaka zemlja prilagodi zajedničku strategiju svojim specifičnim okolnostima.

Zaključak

Sama činjenica da je nafta pojedinačno najvažnija roba u pogledu javnih prihoda dovoljno govori o strukturi i konkurentnosti gospodarstva BiH. Dalje, snažne oscilacije u pogledu količina potrošnje analiziranih derivata nafte zahtijevaju dodatnu pozornost i poziv nadležnim organima da spriječe eventualne nezakonitosti, kako bi osigurali nesmetan tok realizacije gospodarskih aktivnosti, kao i zadovoljenje javnih potreba.

⁸ Ovaj indikator je odnos bruto domaće potrošnje energije i BDP-a u danju kalendarskoj godini. On mjeri potrošnju energije na razini nacionalne ekonomije i njene ukupne energetske efikasnosti. Bruto domaća potrošnja energije se računa kao zbroj bruto domaće potrošnje pet energenata: ugalj, električna energija, nafta, prirodni plin i energija dobijena iz obnovljivih izvora. Mjerna jedinica koja se koristi je kgoe – energetska vrijednost danog energenta podijeljena sa energetsom vrijednošću kilograma nafte.

Porezni poticaji za podizanje konkurentnosti

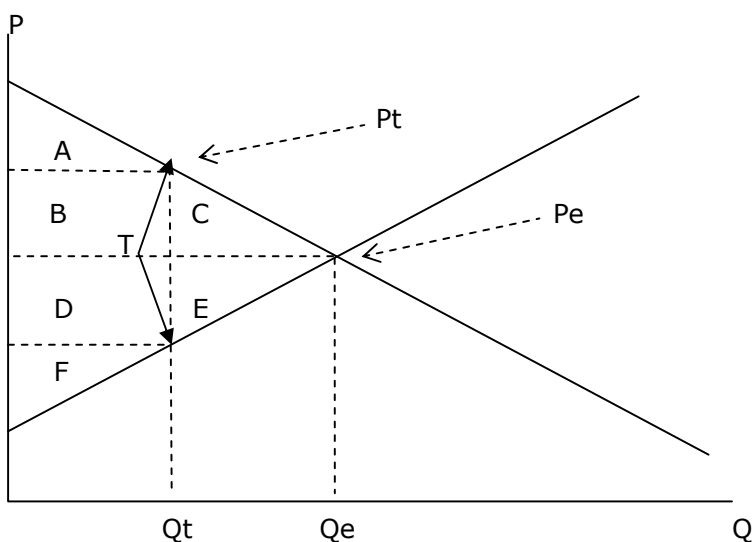
(autor: Mirela Kadić)

Uvod

Recesija je pokazala da fiskalni sustav i fiskalna politika moraju biti strateški instrument pri dizajniranju okvira za konkurentno i fleksibilno poslovno okruženje održivo u turbulentnim uvjetima koje nosi globalizacija i povećana mobilnost kapitala. Postoji pet prihvaćenih karakteristika jednog 'dobrog' poreznog sustava⁹:

- Ekonomska efikasnost.** Porezni sustav ne bi trebalo da ometa efikasnu alokaciju resursa, odnosno treba da bude što manje distorzivan.
- Administrativna jednostavnost.** Porezni sustav trebao bi da bude jednostavan i relativno jeftin za sprovođenje.
- Fleksibilnost.** Porezni sustav treba da bude sposoban da na izmijenjene ekonomske okolnosti lako odreagira (u nekim situacijama automatski).
- Politička odgovornost.** Porezni sustav treba da bude formuliran tako da pojedinci mogu da provjere šta plaćaju i procjene koliko točno taj sustav odražava njihove preference.
- Pravičnost.** Porezni sustav mora pravično da se odnosi prema različitim pojedincima.

Porezni sustav nema ulogu da stvara konkurentne prednosti, niti blagostanje, nego 'samo' da osigurava povoljni ekonomski ambijent, te generalno ima što je neutralniji mogući efekt na gospodarstvo. U teoriji, ali i u praksi se smatra da svi porezi (osim glavarine, engl. *lump sum taxes*) unose u ekonomiju određene distorzije, a samim tim remete savršeno djelovanje tržišta i smanjuju njegovu efikasnost. Slika 1 prikazuje uvođenje poreza na tržište. Porez ravnotežnu cijenu P_e pomjeri naviše, a ravnotežni output Q_e pomjera ulijevo, odnosno smanjuje ga, te se ravnoteža uspostavlja kod cijene P_t . Alokacija resursa jedne zemlje više nije Pareto optimalna¹⁰, u sustav ulazi neefikasnost i tržište se smanjuje.

Slika 1

⁹ Stiglitz J.E. „Ekonomija javnog sektora“, Ekonomski fakultet Beograd, Beograd, 2008.

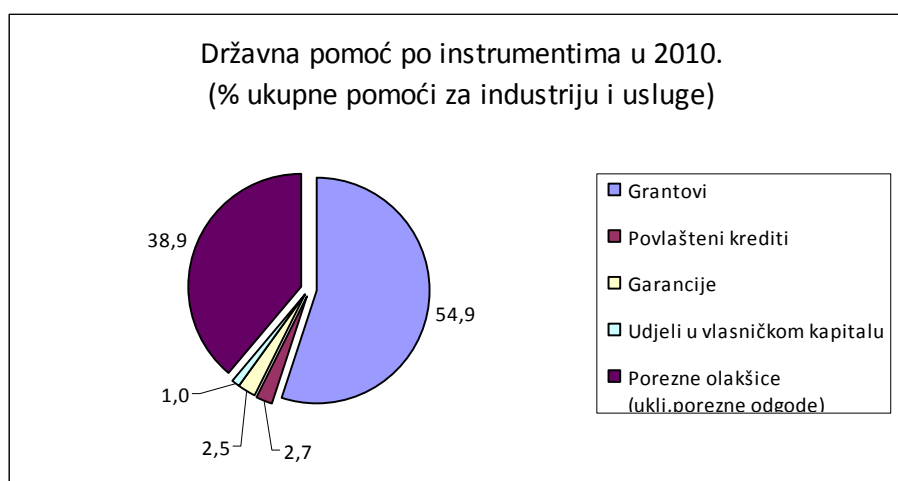
¹⁰ Pareto optimalnost je dostignuta kada ne postoji način da se rearanžira proizvodnja ili realociraju dobra tako da se nekom popravi položaj, a da se istodobno nekom drugom ne pogorša položaj

Potrošačev višak¹¹ prije poreza (površina ABC) svela se na površinu A, a proizvođačev višak¹² od površine DEF, svela se na F. Površina BD predstavlja vrijednost poreza. Ako usporedimo blagostanje potrošača i proizvođača prije i poslije poreza i smanjenje blagostanja usporedimo s prihodom koji je država ostvarila od poreza, opet ostaje dio (površina CE) koji je izgubljen. Dakle, dio blagostanja je izgubljen, jer su potrošači i proizvođači izgubili više nego je država dobila od poreza. Ovakva posljedica oporezivanja naziva se *mrtvi teret oporezivanja ili čist gubitak od poreza*.

Porezni poticaji

Porezne olakšice ili poticaji, kao ustupak koji država čini u pogledu poreznog obveznika, porezne osnovice, poreznih stopa ili iznosa poreznog prihoda u odnosu na opći porezni režim, dodatno komplicira sliku.

Porezni poticaji, kao jedan dio državne pomoći, u poreznoj je teoriji najviše kritiziran oblik, a u praksi najčešći oblik državne intervencije primjenjivan u funkciji izgradnje konkurentnosti, povoljnog poslovnog ambijenta i općenito društva blagostanja.

Grafikon 1¹³

Grafikon 1 pokazuje postotni udio pojedinih instrumenata državne potpore u 2010. godini gdje se jasno vidi da veliki dio, skoro 39%, ide na porezne olakšice. Slika najčešće upotrebljanih instrumenata fiskalne politike djelomično je iskrivljena zbog mjera poduzetih usljed svjetske ekonomske krize. U 2009. godini zemlje članice EU su, u skladu sa raspoloživim fiskalnim prostorom, značajno povećale iznose državne pomoći¹⁴. Izravni oblici financijske pomoći (u obliku subvencija i grantova) karakteristični su za razvijene zemlje, za razliku od nerazvijenih i zemalja u razvoju kojima nedostaje slobodnih sredstava, pa moraju posezati za neizravnim mjerama kao što su porezni poticaji. Danas vrlo često čujemo prijedloge iz različitih stručnih i manje stručnih krugova za uvođenje poreznih poticaja kojima bi se postigli određeni razvojni ili socijalni ciljevi. Međutim, treba upozoriti da svaki porezni poticaj ima različite implikacije, drugačije koristi i troškove, na kratki i dulji rok, na jednom ili drugom fiskalnom prostoru, te je prije razmatranja uvođenja nekog poreznog poticaja u porezni sustav neophodno uraditi kvalitetnu 'cost-benefit' analizu.

¹¹ Vrijednost koju je potrošač spreman platiti za neko dobro minus cijena koju on stvarno na tržištu plaća.

¹² Vrijednost koju proizvođač dobiva na tržištu za svoje dobro minus trošak proizvodnje tog dobra.

¹³ Izvor: „Commission Staff Working Paper“, Europska komisija, jesen 2011.

¹⁴ Više o tome u OMA biltenu broj 74

Osnovne trade-off nedoumice

U raspravi o poreznim poticajima treba nekoliko činjenica uzeti u razmatranje.

- Porezni poticaji, po svojoj prirodi favorizirajući određeni subjekt, na tržište unose distorzije, mogućnost zlouporabe i porezne evazije. Da bi se optimizirala efikasnost tržišta uz najmanji mogući gubitak od poreza, potrebno je da poticaji budu integracioni dio dobre industrijske politike.
- Porezni poticaji mogu biti posljedica diskrecionih mjera kreatora fiskalne politike, a mogu biti i ugrađeni u vidu tzv. automatskih stabilizatora. Poticaji kao mjera diskrecione politike izazivaju veće tržišne distorzije, te izravno utječu na ekonomska kretanja. Ugrađeni poticaji za razliku od *ad hoc* mjera, izazivaju manje distorzije, povećavaju investicionu sigurnost, umanjuju mogućnost korupcije, te utječu na smanjenje administrativnih troškova.
- Poticaji mogu biti privremeni ili stalni. Privremeni poticaji mogu biti od izuzetne koristi za novoosnovana poduzeća, posebno u uvjetima nesavršenih tržišta, kod poticanja tzv. 'infant industrija'. Kod stalnih poticaja treba uzeti u obzir mogućnost, odnosno bojazan od prelaska takvog poticaja u opći porezni režim. Da bi se to izbjeglo u poreznu legislativu treba ugraditi tzv. 'sunset' proviziju ili klauzulu¹⁵.
- Porezni poticaji mogu biti opći i selektivni, a selektivni mogu biti regionalni i sektorski. Selektivni poticaji narušavaju tržišnu ravnotežu, regionalni manje nego sektorski, te da bi bili efikasni primjenjuju se samo privremeno i samo na područja, odnosno sektore od posebnog državnog interesa.
- U uvjetima globalizacije i velike mobilnost kapitala i radne snage, nijedan porezni sustav ne može postojati kao otok sam za sebe, nego mora u obzir uzeti zemlje okruženja, kao i zemlje strateške partnere (izbjegavanje dvostrukog oporezivanja).
- Složenost određenih državnih uređenja, njihova inertnost, te utjecaj lobističkih interesnih grupa zainteresiranih za zadržavanje poreznih poticaja čak i kad to više nije ekonomski opravdano, dovode do zaključka da država nema analitičku sposobnost da bolje od tržišta odredi odgovarajuću gospodarsku strukturu odnosno da umije da izabere grane pobjednike, kao da i pravovremeno prekine porezne poticaje.

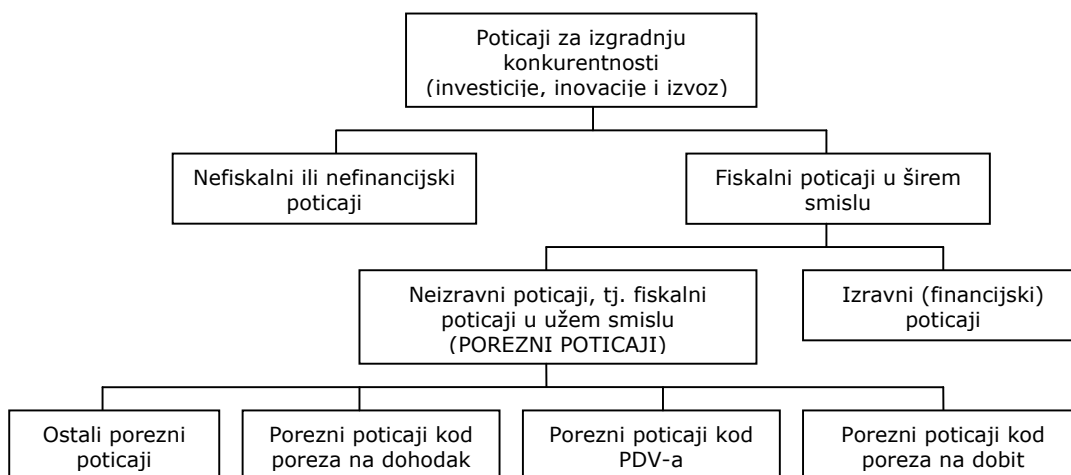
Klasifikacija poreznih poticaja prema vrstama poreza

Slika 2 prikazuje podjelu poreznih poticaja za izgradnju konkurentnosti¹⁶.

¹⁵ *Sunset* klauzula je klauzula u legislativi (zakonu, ptavilniku, propisu) koja omogućava da zakon prestane sa važenjem nakon određenog datuma, ukoliko nije nova legislativa zamijenila postojeću. Većina propisa nema ugrađenu ovu klauzulu i iz tog razloga ostaje na snazi neograničeno.

¹⁶ Prema: Simović H, 'Porezni poticaji za izgradnju konkurentnosti', Ekonomski fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2008.

Banja Luka: Bana Lazarevića, 78 000 Banja Luka, Tel/fax: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
Sarajevo: Đoke Mazalića 5, 71 000 Sarajevo, Tel:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

Slika 2

Poticaji kod poreza na dobit mogu se realizirati putem porezne stope, poreznih „praznika“, te olakšica po osnovu ulaganja.

- **Porezna stopa poreza na dobit.** Relativno niska porezna stopa, sa malim brojem izuzetaka predstavlja najjednostavniju instrument za poticanje investicija, ali ujedno je i nemotivirajuća, jer vrijednost olakšice ne varira sa povećanjem investicija. Također, kod razmatranja poreznih stopa poreza na dobit neophodno je kod poređenja sa različitim vremenskim serijama i različitim zemljama uzeti u obzir i efektivnu stopu, jer nam zakonska stopa neće pokazati stvarno porezno opterećenje.
- **Porezni praznici** (engl. *tax holidays*) predstavljaju izuzimanje određenog subjekta od plaćanja poreza u cjelokupnom ili djelomičnom iznosu za neko razdoblje. Ovaj poticaj, favoriziranjem određenog subjekta, narušava načelo neutralnosti i pravičnosti, te dovodi do značajnijeg gubitka poreznog prihoda i otvara široku mogućnost za zlouporabe.
- **Olakšice po osnovu ulaganja** (engl. *investment incentives*) mogu biti olakšice po osnovu ubrzane amortizacije, investicijskog odbitka ili investicijskog poreznog kredita. Ubrzana amortizacija ima učinak kao snižena porezna stopa, s tim da je ovaj poticaj mnogo pravedniji, s obzirom da visina olakšice ovisi o visini investicija, te djeluje stimulatивно. Također, 'Nomenklatura stalnih sredstava' određuje koja će se to stalna sredstva otpisivati brže od ostalih, te se i ovako može kanalisati određena državna politika (npr. transfer tehnologija, zaštita okoliša i sl).

Porez na dohodak može značajno utjecati na privredni rast preko svog utjecaja na visinu troška rada u nekoj zemlji, te na štednju i investicije. Ekonomska teorija i praksa pokazuju da oporezivanje rada smanjuje zaposlenost i tako snižava potencijalni output. Tzv. *porezni klin*, odnosno razlika između troška rada i neto plaće, je esencijalna veličina pomoću koje se računa utjecaj poreza na tržište rada. Koliki dio poreznog klina se raspoređuje na poslodavca i na taj način oblikuje potražnju za radom (slika 1), a koliki na uposlenika i na taj način utiče na ponudu rada na tržištu ovisi o mogućnosti porezne incidencije, odnosno da li će se porez prevaljivati 'unazad' ili 'unaprijed'. Ovo dalje ovisi o nagibu krive ponude i potražnje, odnosno o elastičnosti ponude i potražnje, te vrsti tržišta (monopolsko, oligopolsko itd).

Porez na dodanu vrijednost općenito ne bi trebao imati utjecaja na donošenje investicijskih odluka, jer se u većini država primjenjuje potrošni oblik PDV-a, koji omogućuje odbitak ulaznog poreza na sva nabavljena dobra i usluge, uključujući i kapitalna. S druge strane, iskustva zemalja koje su ugradile socijalnu komponentu u sustave PDV-a u obliku nultih i sniženih stopa pokazuju da PDV nije efikasan instrument za ostvarenje ravnomjernosti raspodjele i pravičnosti¹⁷. Izravan učinak poreza na potrošnju na rast generalno je dugoročno zanemariv, jer porez na potrošnju ne utiče na odluku o trenutku potrošnje, te samim tim ne potiču akumulaciju kapitala¹⁸.

Zaključak

Uloga poreznih poticaja prema ekonomskim teoretičarima je različita. Dok jedni tvrde da oni imaju utjecaj na investicijske odluke i rast¹⁹, drugi smatraju da taj utjecaj nije presudan, te da mnogo toga ovisi o političkoj stabilnosti, infrastrukturi, konzistentnoj i stabilnoj makroekonomskoj politici, o efikasnosti, transparentnosti i odgovornosti javne administracije, o veličini tržišta faktora proizvodnje i proizvoda, obučenoj radnoj snazi.

Porezni poticaji, u svakom slučaju, narušavaju ekonomske odnose na tržištu, odnosno djeluju distorzivno. Stoga prije, uvođenja određenih oblika poticaja na tržište treba svakako razmisliti koji su to ciljevi koji se postižu time, da li koristi prevazilaze troškove danog poticaja, te koji poticaj je najefikasniji za zadani fiskalni prostor, odnosno za zadanu zemlju.

¹⁷ Antić dr.D, 'Implikacije uvođenja diferencirane stope PDV-a u BiH', studija, Odjeljenje za makroekonomsku analizu UO UNO, Banjaluka, srpanji 2011.

¹⁸ Kesner-Škreb M, 'Porezna politika i gospodarski rast', Institut za javne financije, broj 73/1999, Zagreb

¹⁹ 'Zemlje u eri globalizacije postaju sve sličnije posebno u zemljama unutar istovjetnih regionalnih ekonomskih integracija kao što je EU, pa u takvim uvjetima poticaji imaju sve veću ulogu u poticanju konkurentnosti i ekonomskih aktivnosti.' Easson Zolt, 'Tax incentives', World Bank Institute, 2002.

Konsolidirani izvještaji

(pripremile: Aleksandra Regoje i Mirela Kadić)

Tablica 1. (Konsolidirani izvještaj: BiH, entiteti, JR)

Konsolidirani izvještaj uključuje:

- prihode od neizravnih poreza koje prikuplja Uprava za neizravno oporezivanje na Jedinstveni račun,
- transfere sa Jedinstvenog računa UNO za servisiranje vanjskog duga,
- transfere sa Jedinstvenog računa UNO za financiranje Brčko Distrikta, županija, općina i Direkcija za puteve,
- prihode i rashode proračuna institucija Bosne i Hercegovine,
- prihode i rashode proračuna Federacije BiH,
- prihode i rashode proračuna Republike Srpske.

Izvještaj ne uključuje neusklađene prihode prikupljene na JR UNO.

Tablica 2. (Konsolidirani izvještaj: Opća vlada)

Preliminarni konsolidirani izvještaj uključuje:

- prihode i rashode proračuna institucija BiH,
- prihode i rashode proračuna FBiH, županija, općina i fondova u FBiH,
- prihode i rashode proračuna RS, općina i fondova u RS,
- prihode i rashode proračuna BD i fondova u BD.

Nisu uključeni podaci za projekte financirane iz inozemstva.

Tablica 3. (Konsolidirani izvještaj: Središnja vlada)

Preliminarni konsolidirani izvještaj uključuje:

- prihode i rashode proračuna institucija BiH,
- prihode i rashode proračuna FBiH i županija
- prihode i rashode proračuna RS
- prihode i rashode proračuna BD.

Nisu uključeni podaci za projekte financirane iz inozemstva.

Tablice 4.1. – 4.2. (Konsolidirani izvještaji: županije)

1. Konsolidirani izvještaj uključuje:

- Prihode i rashode proračuna županija
- Prihode i rashode proračuna pripadajućih općina

2. Neto financiranje se odnosi na razliku primljenih zajmova i njihove otplate

Konsolidirani izvještaj: BiH, entiteti i JR, I-X 2011

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	Ukupno
Prihodi	409,1	387,7	484,9	460,3	478,9	537,9	527,1	530,8	554,3	523,3	4894,3
Porezni prihodi	383,4	362,1	440,3	413,0	451,0	503,1	468,4	469,2	486,8	455,8	4433,0
Neizravni porezi	366,1	338,5	387,3	373,0	419,3	464,9	438,8	439,8	458,6	428,2	4114,4
PDV	237,7	222,1	230,2	247,6	249,5	275,9	261,9	284,7	294,7	278,4	2582,6
PDV na uvoze	138,3	180,4	210,4	204,1	202,2	227,2	218,3	220,3	228,6	222,0	2051,8
PDV obaveza prema PDV prijavama	149,5	115,6	98,3	108,2	117,9	118,2	109,7	131,6	137,2	123,0	1209,3
PDV prema automatskom razrezu od stane UNO	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,3	0,0	0,1	0,0	0,0	0,8
PDV jednokratne uplate	0,3	0,2	0,3	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,0	1,2
Ostalo	2,7	2,6	3,0	2,6	2,4	2,5	1,6	3,8	3,4	2,7	27,2
Povrat PDV	-53,1	-76,8	-81,9	-67,4	-73,2	-72,4	-67,9	-71,3	-74,6	-69,3	-707,9
Carine	15,5	20,9	26,5	23,9	24,1	24,9	25,1	26,7	27,1	23,4	238,1
Trošarine	93,2	76,4	107,8	79,2	118,0	138,2	124,1	98,7	108,3	100,3	1044,4
uvozni pr.	60,6	54,1	70,7	52,3	80,2	92,9	74,4	75,9	62,6	61,2	684,8
u zemlji	32,6	22,3	37,1	27,0	37,8	45,4	49,7	22,9	45,7	39,1	359,6
Putarina	21,2	19,0	22,3	22,6	26,5	24,9	26,4	28,5	27,8	24,9	244,0
Ostalo	1,5	1,3	1,4	1,6	2,2	2,0	1,8	1,8	1,7	1,7	17,0
Ostali povrati	-3,1	-1,2	-0,9	-1,9	-1,0	-1,0	-0,5	-0,6	-0,9	-0,6	-11,7
Izravni porezi	17,3	23,6	53,0	40,0	31,6	38,1	29,6	29,4	28,2	27,7	318,6
Prihodi od poreza na dobit	8,7	10,7	35,1	23,6	13,5	20,0	12,4	11,0	11,1	10,6	156,6
Prihodi od poreza na dohodak	8,1	12,1	16,9	15,5	17,2	17,2	16,3	17,4	16,3	16,1	152,9
Ostali izravni porezi	0,6	0,8	1,0	0,9	0,9	0,9	1,0	1,0	0,9	1,0	9,1
Doprinosi	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Neporezni prihodi	23,8	24,3	41,0	46,5	27,5	33,2	33,6	29,4	34,0	38,1	331,4
Grantovi	1,9	1,3	3,6	0,9	0,4	1,6	0,2	1,1	3,5	0,3	14,8
Ostali prihodi	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	25,0	31,2	30,0	29,0	115,2

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	Ukupno
Rashodi	393,2	372,1	492,6	522,1	461,7	509,0	531,3	489,6	544,3	505,1	4821,0
Bruto plaće i naknade troškova zaposlenih	118,2	118,8	150,3	130,5	131,4	131,2	142,4	127,4	131,3	134,3	1315,7
Izdaci za materijal i usluge	9,9	14,1	19,2	23,2	26,3	31,2	22,3	26,7	27,9	24,0	224,7
Subvencije i transferi	89,2	83,7	142,8	182,8	105,9	113,5	138,2	112,5	128,6	137,3	1234,4
Kamate (domaće i strane)	3,3	5,9	9,2	4,7	10,3	19,8	8,2	8,6	21,0	7,1	98,1
Kamate na ino-dug	3,3	4,6	8,2	3,9	10,3	18,1	3,5	8,6	10,1	6,2	76,6
Kamate na unutarnji dug	0,0	1,4	1,0	0,8	0,0	1,7	4,7	0,0	10,9	0,9	21,5
Ostala tekuća potrošnja	2,9	3,4	11,8	15,4	16,4	18,5	14,0	12,6	3,4	12,0	110,4
Kapitalni izdaci	0,2	0,4	1,0	1,3	2,6	12,6	3,1	7,4	26,7	6,1	61,4
Ostali izdaci	4,2	2,7	6,8	8,0	7,5	10,1	6,0	5,0	-3,4	7,7	54,6
Transferi sa JR	166,9	144,5	165,0	160,1	173,9	187,8	198,9	190,5	235,4	175,7	1798,6
Primljene otplate datih zajmova (neto) i kapitalni dobici	-1,5	-1,5	-13,5	-4,1	-12,5	-15,6	-1,7	-1,2	-26,5	0,9	-77,0
Bilans	15,9	15,6	-7,7	-61,7	17,2	28,9	-4,2	41,3	10,0	18,2	73,3
Financiranje	-15,9	-15,6	7,7	61,7	-17,2	-28,9	4,2	-41,3	-10,0	-18,2	-73,3

Tablica 1.

Konsolidirani izvještaj: Opća vlada BiH, I-IX 2011

	Q1	Q2	Q3	Ukupno
Prihodi	2.437,0	2.767,8	2.869,5	8.074,3
Porezni prihodi	1.267,7	1.459,9	1.499,1	4.226,6
Neizravni porezi	1.048,0	1.207,5	1.288,7	3.544,2
Izravni porezi	219,7	252,3	210,4	682,4
Prihodi od poreza na dobit	79,7	88,6	58,5	226,8
Prihodi od poreza na dohodak	110,0	133,6	131,9	375,4
Ostali izravni porezi	30,0	30,2	20,1	80,3
Doprinosi	913,9	1.018,3	1.014,2	2.946,4
Neporezni prihodi	242,8	271,6	259,5	774,0
Grantovi	12,6	18,0	10,5	41,1
Ostali prihodi	0,0	0,0	86,2	86,2
Rashodi	2.421,6	2.792,4	2.742,5	7.956,5
Bruto plaće i naknade	787,5	808,0	805,3	2.400,7
Izdaci za materijal i usluge	400,3	486,2	460,2	1.346,8
Subvencije i transferi	1.077,4	1.263,9	1.218,8	3.560,1
Kamate	30,6	38,2	45,7	114,4
Kamate na ino-dug	17,3	33,3	23,5	74,1
Kamate na unutrašnji dug	13,3	4,9	22,2	40,3
Ostala tekuća potrošnja	81,9	141,1	126,3	349,3
Kapitalni izdaci	35,0	86,9	106,1	227,9
Ostali izdaci	26,5	10,8	9,6	46,8
Primljene otplate datih zajmova (neto) i kapitalni dobiti	-17,6	-42,7	-29,3	-89,7
Bilans	15,4	-24,6	127,0	117,8
Financiranje	-15,4	24,6	-127,0	-117,8

Tablica 2.

Konsolidirani izvještaj: Središnja vlada BiH, I-IX 2011

	Q1	Q2	Q3	Ukupno
Prihodi	1.251,9	1.455,0	1.561,5	4.268,4
Porezni prihodi	1.110,9	1.288,5	1.315,0	3.714,3
Neizravni porezi	939,3	1.088,5	1.149,4	3.177,2
Izravni porezi	171,6	200,0	165,6	537,2
Prihodi od poreza na dobit	78,9	88,1	58,0	225,0
Prihodi od poreza na dohodak	84,5	103,7	101,4	289,7
Ostali izravni porezi	8,2	8,2	6,1	22,5
Doprinosi	0,0	0,0	0,0	0,0
Neporezni prihodi	133,8	162,7	155,0	451,6
Grantovi	7,3	3,7	5,4	16,3
Ostali prihodi	0,0	0,0	86,2	86,2
Rashodi	1.210,8	1.466,2	1.434,2	4.111,1
Bruto plaće i naknade	672,7	683,8	687,0	2.043,5
Izdaci za materijal i usluge	87,1	132,4	123,8	343,3
Subvencije i transferi	379,6	503,7	480,2	1.363,5
Kamate	19,9	36,6	39,5	95,9
Kamate na ino-dug	16,5	33,1	22,9	72,5
Kamate na unutrašnji dug	3,4	3,5	16,6	23,4
Ostala tekuća potrošnja	46,6	84,6	67,4	198,6
Kapitalni izdaci	8,3	32,4	46,2	86,8
Ostali izdaci	13,8	25,6	14,0	53,3
Primljene otplate datih zajmova (neto) i kapitalni dobiti	-17,1	-32,9	-23,8	-73,8
Bilans	41,1	-11,2	127,3	157,3
Financiranje	-41,1	11,2	-127,3	-157,3

Tablica 3.

Bosansko-podrinjska županija, I-IX 2011.g.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	I-IX 2011
1 Prihodi (11+12+13+14)	3.695.903	2.791.961	3.071.111	2.847.705	3.319.509	3.217.450	3.542.475	3.363.352	3.564.566	29.414.032
11 Prihodi od poreza	2.456.661	2.272.590	2.579.410	2.473.520	2.751.851	2.753.520	3.144.966	2.857.088	3.148.702	24.438.308
Porezi na dohodak i dobit	183.883	231.726	260.066	266.829	254.359	288.785	293.240	273.934	293.877	2.346.700
Porez na imovinu	36.696	57.396	17.098	18.943	32.594	16.238	17.212	38.266	7.930	242.372
Neizravni porezi	2.236.037	1.983.262	2.302.100	2.187.529	2.464.619	2.448.225	2.834.328	2.544.691	2.846.677	21.847.467
Ostali porezi	45	205	147	219	279	272	186	198	218	1.769
12 Neporezni prihodi	333.662	249.238	296.102	256.423	257.152	276.204	287.414	316.831	340.030	2.613.056
13 Grantovi	897.894	266.564	187.133	113.492	307.750	170.457	96.765	182.074	66.584	2.288.712
14 Ostali prihodi	7.686	3.569	8.466	4.271	2.756	17.269	13.329	7.360	9.250	73.956
2 Rashodi (21+22)	2.785.359	3.139.473	3.183.829	3.212.852	3.007.930	3.686.707	4.067.645	3.200.757	3.294.942	29.579.493
21 Tekući izdaci	2.785.359	3.139.473	3.182.929	3.212.852	3.008.178	3.686.707	4.067.645	3.200.757	3.294.942	29.578.842
Bruto plaće i naknade	1.806.673	1.845.386	1.884.689	1.874.802	1.847.800	1.844.746	1.778.089	2.027.603	1.827.167	16.736.956
Izdaci za materijal i usluge	250.893	490.418	380.919	340.401	289.200	281.638	297.319	262.130	312.037	2.904.954
Grantovi	679.792	803.295	916.989	997.361	870.937	1.560.109	1.948.726	910.880	1.155.630	9.843.718
Izdaci za kamate i ostale naknade	48.001	373	332	288	242	214	43.511	145	108	93.214
Doznake nižim potrošačkim jedinicama	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22 Neto pozajmljivanje*	0	0	900	0	-249	0	0	0	0	651
3 Neto nabavka nefinancijskih sredstava	16.181	38.022	73.619	131.687	58.399	190.014	179.208	149.896	173.363	1.010.389
4 Vladin suficit/deficit (1-2-3)	894.363	-385.534	-186.337	-496.833	253.181	-659.272	-704.378	12.699	96.261	-1.175.850
5 Neto financiranje**	-144.272	-14.754	-14.623	-14.291	-14.291	-14.185	-152.815	-14.472	-14.391	-398.094

Tabela 4.1.

Zapadnohercegovački a županija, I-VIII 2011.g.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	I-VIII 2011
1 Prihodi (11+12+13+14)	6.383.860	6.324.170	9.487.345	7.476.649	7.470.798	8.487.875	8.315.304	6.991.431	60.937.433
11 Prihodi od poreza	5.302.509	4.908.246	7.704.580	6.119.850	5.835.272	7.304.805	6.339.079	5.912.909	49.427.249
Porezi na dohodak i dobit	1.000.130	1.033.332	3.316.684	1.911.862	1.369.581	1.967.629	1.280.245	1.308.886	13.188.349
Porez na imovinu	182.459	241.592	297.482	130.384	123.635	134.796	74.563	72.893	1.257.804
Neizravni porezi	4.044.846	3.619.005	4.062.373	4.053.752	4.325.606	5.184.554	4.964.200	4.514.307	34.768.644
Ostali porezi	75.074	14.318	28.040	23.852	16.449	17.826	20.070	16.823	212.452
12 Neporezni prihodi	1.025.771	1.398.059	1.737.165	1.222.108	1.256.893	967.111	1.162.947	1.037.442	9.807.496
13 Grantovi	55.581	17.865	45.600	134.691	378.634	215.960	710.243	41.080	1.599.654
14 Ostali prihodi	0	0	0	0	0	0	103.035	0	103.035
2 Rashodi (21+22)	5.946.209	7.759.915	7.262.244	6.950.964	7.238.335	6.911.131	7.301.280	5.758.890	55.128.968
21 Tekući izdaci	5.946.209	7.759.915	7.262.244	6.950.964	7.238.335	6.911.131	7.301.280	5.758.890	55.128.968
Bruto plaće i naknade	4.228.682	4.499.391	4.768.105	4.782.014	4.772.539	4.553.891	4.791.460	3.963.418	36.359.501
Izdaci za materijal i usluge	944.132	1.287.042	937.446	782.406	1.136.274	655.475	617.754	542.710	6.903.239
Grantovi	435.656	1.605.707	1.186.298	1.210.091	1.007.091	1.364.426	1.567.991	954.763	9.332.023
Izdaci za kamate i ostale naknade	73.458	101.888	87.896	109.373	88.484	75.968	100.508	105.789	743.364
Doznake nižim potrošackim jedinicama	264.281	265.888	282.498	67.080	233.947	261.372	223.566	192.209	1.790.842
22 Neto pozajmljivanje*	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3 Neto nabavka nefinancijskih sredstava	-10.270	133.816	-711	97.896	103.890	54.589	26.263	-5.326	400.148
4 Vladin suficit/deficit (1-2-3)	447.921	-1.569.562	2.225.813	427.789	128.573	1.522.155	987.761	1.237.868	5.408.318
5 Neto financiranje**	-511.902	-587.157	-525.810	-290.139	-208.655	-257.348	-283.477	2.090.393	-574.094

Tabela 4.2.